

Ponedeljek

Leto II.

Ljubljana, 13. avgusta 1928

Štev. 33

IZHAJA vsak ponedeljek ob 4 zjutraj.
NAROČNINA mesečno 4 Din, četrtletno 10 Din, polletno 20 Din. — V Ljubljani, Mariboru in Celju dostavljeno dom mesečno 1 Din več. — Za inozemstvo mesečno 6 Din.
UREDNIŠTVO v Ljubljani, Knafličeva ul. 5., telefon št. 2034, 2072, 2804.
UPRAVA v Ljubljani, Prešernova ul. 54., telefon št. 2036.
INSERATNI ODDELEK v Ljubljani, Prešernova ul. 4., telefon št. 2492.

Kraljevska zadnja pot narodovega genija in mučenika

Pol milijona ljudi se je zbralo v Zagrebu k pogrebu Stjepana Radića - Veličastne slike ni mogoče niti približno opisati. - Pogrebni sprevod je bil dolg okrog 30 kilometrov. - Svečanosti so trajale celih sedem ur. - Zastopane so bile vse prečanske pokrajine. - Nepojmljiva disciplina množic.

Zagreb, 12. avgusta.

Pri današnjem nepopisno veličastnem, kraljevskem pogrebu Stjepana Radića je vzbujala največjo pozornost iz trnja spletena velika krona, na kateri je v električno žarnico odeta visela krogla iz revolverja Puniše Račića. Vse nepregledne pestrobarene množice, ki so v nepojmljivem redu defilirale mimo zaprte krste, počivajoče v mrtvaškem vozu, v katerega je bilo vpreženih troje parov vrancev, so strumno, s pogledi ostro uprtimi v ozki dom največjega hrvaškega voditelja, izkazovale zadnjo čast pepelu pokojnika. Še ostreje bil njihov pogled uprt v to trnjevo krono, ki je bila in ostane za ves narod strašen simbol: simbol Radićeve mučeniške smrti in memento k vztrajnosti, disciplini in složnosti! Kakor v velike bodice glodčila, iz katerega je bila spieneta ta trnjeva krona, so se vbadali v srca nepreglednih množic vtisi današnje pogrebne svečanosti.

Stotisoči se zbirajo

Prekrasen dan je naklonilo nebo. Brez oblakov, brez vetra. Sonce je razlivalo na ponosno, a v žalost odeto hrvaško metropolo bogato obilje svojega zlatega blagoslova.

Oživel je Zagreb v zgodnjih jutranjih urah. Številni osebni in posebni vlaki so v kratkih presledkih prihajali na zagrebška kolodvora in sipali v mesto množice deputacij, organizacij, korporacij. Od Dubrovnika in Splita, od Sarajeva in Zemuna, od Subotice in iz Slovenije so se v Zagrebu neprestano grmadile nove in nove množice, ki so se sproti uvrščale v povorke in po točno določenem sporedu okupirale vse ulice v širokem okolišju zagrebškega osrčja. divnega Zrinjevca.

Živinski vagoni so bili prenatrpani s seljaki in seljankami, stari in otroki. Mnogi niso spali že dve noči. Toda vse je ob prihodu v Zagreb prevzela nekaka čudna vedrost in navzile vsaj potrtosti neka vidna radost, da jim je bilo dano prispeti v Zagreb k posmrtnemu triumfu njega, Stjepana Radića.

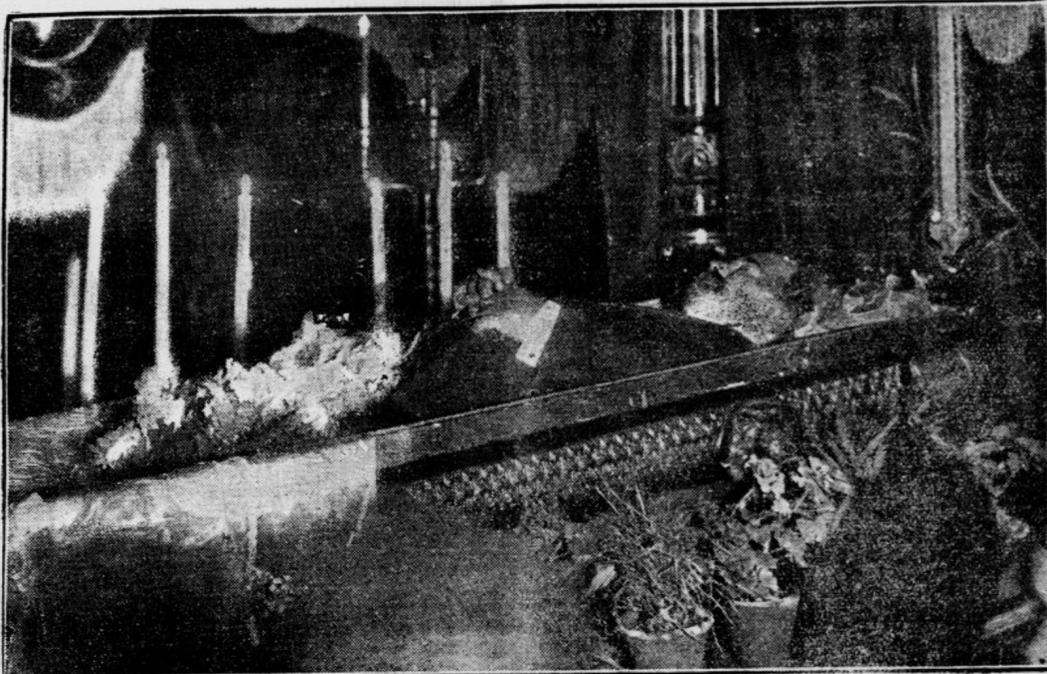
Pri vsem zatajevanju trpkih spominov se je danes neprestano vsihvale primeri z nedavnim pogrebom Pavla Radića in dr. Gjüre Sasarička. Bil je 24. junij ravno tako solaten in pogrebna svečanost je bila neizmerno žalostna. A današnja nedelja je bila veličasten praznik, ki je razodel vso moč, vero in voljo hrvaškega naroda. Res je bilo nešteto prizorov, ki so trgali srca. Toda celotno veličastje današnjega pogreba je sproti sušilo solze in vsajalo v vse duše spokojstvo, ponos in zavest močnega vzajemnosti, zavest pravice.

Na Zrinjevcu

Še v daleko večji meri kakor 24. junija je danes pripadala organizatorjem reda in discipline naloga, da brzdajo naval stotisočev in uravnajo ogromni veletok ljudstva v ursejno strugo. Pol milijona ljudi se je zbralo v Zagrebu. Treba pa je upoštevati, da so se vse te množice zgrinjale v razmeroma ozko četrto zagrebškega mesta. Vse skupine, ki so prihajale z vlaki, vozovi in peš, so napotili reditelji (deloma seljaki, deloma akademiki) v posamezne stranske ulice in jih razporedili za pogrebni sprevod. Že davno pred 9. uro so bile ulice polne in reditelji so s pomočjo policije zaprli neposredne dohode k Seljaškemu domu. Samo pri vzdrževanju reda je pomagal del policije; ves glavni kader stražnikov in orožnikov se je nahajal v kasarnah...

V Seljaškem domu

V Seljaškem domu so se zbrali poslanci KDK, nosilci vencev in predstavniki posameznih večjih deputacij, občasti in korporacij. Edino po Strossmajerjevi ulici je bil ljudem še dovoljen dostop pred katafalk Stjepana Radića. Po stopnicah so se dvigali nešteti pari in v naglem tempu defilirali mimo mrtvaškega odra. Še je ležal Stjepan Radić odkrit na visokem katafalku in njegov otupi smehljaj je v tej poslednji uri ločitive vsakomur izvajal solze iz oči. Glasno ihteo so stopali pari mimo mrtvaškega odra. Ženske so padale na kolena, a po-

Stjepan Radić na mrtvaškem odru

koriti so se morale neprestanim podviganjem rediteljev: »Prosimo, hitro dalje, dalje!...«

Ves prečanski narod

Ko so se poslednje skupine, uravnane v dolgo procesijo, poslavljale od Stjepana Radića, in ko so se v vsem okolišju Zrinjevca formirale delne povorke, se je pestra množica gnetla v gost špa'ir od Seljaškega doma do oddaljenega Mirogoja. Ves Zagreb je bil na nogah, a ogromni pritoki ljudstva z dežje so napolnili vse trge in široke pločnike. Zasedena so bila vsa okna. Ni si pač mogoče predstavljati niti v bujni fantaziji bolj slovitega pogleda, kakor ga je nudil danes Zagreb z onimi svojimi ulicami in trgi, po katerih se je vila zadnja pot Stjepana Radića. Zbran je bil v bizarnem mozaiku ves hrvaški narod, prištevši tudi zelo številne pravoslavne Ličane in Kordunaše, muslimane in Slovence. Seljaške družine v svojih slikovitih narodnih nošah, pomešane med elegantni svet modernega Zagreba, vsi sloji od delavca do visokega uradnika in industrijalca, — to je bila imponirajoča revija naroda, ki se v skupni žalosti klanja manom svojega učitelja in voditelja.

Črne ulice

Svetilke na ulicah so bile zagnjene v črni flor. Le lahno so s streh valovale dolge črne zastave. Ves promet je počival, zaprti so bili za čas pogreba tudi vsi javni lokali. V izložbah in na oknih pa so se nudile na ogled podobe in liki Stjepana Radića v najrazličnejših stavih. Posebno številne so bile reprodukcije Radićeve slike iz l. 1925., ko je na odmoru v Baški podpisal svoj avtoportret s programatičnima stihoma:

»Narodu vjeran, sav odan Bogu,
pravico braniti hoću in mogu!...«

Ko so se meščani in seljaki, med njimi premnogi, ki so z ženo in otroki premerili daleka pota do Zagreba, razvrščali v špalir in si osvojili primerna mesta, je v velikem rondoju za Seljaškim domom vrvelo življenje kakor v mravljišču. Ljudje so se trli ob naših, zelenih gredicah, na katere so polagali vence in se ob njih pripravljali za sprevod. Bolj in bolj je pritiskala vročina. Vsakdo je iskal sence, a kam, ko se nisi mogel ganiti, kjerkoli si se znašel v gneči. Sibki so omagovali, vendar pa do skrajnosti vztrajali na pekočem solcu.

Nepozaben je bil pogled z oken Seljaškega doma. Vsepopovod glava pri glavi kakor ogromen mozaik v znamenju križa. Pogled na vse te stotisoče narodnih noš in raznovrstnih zlato vezenih kro-

jev — sama živa poezija, simfonija barv in harmonija duš.

Ob pol desetih

A približal se je čas pogreba. Ob 9.30 je glas roga z balkona Seljaškega doma dal znamenje za formacijo sprevoda in za nastop nositeljev vencev. Zadonela je s stolpov vseh zagrebških cerkva tužna pesem zvonov. Prispela je številna duhovščina z nadškofof dr. Bauerjem na čelu. Asistiralo mu je 6 kanonikov. Nadškoof je blagoslovil truplo in se s tiho molitvijo poslovil od pokojnika. Skoro istočasno je prispel v Seljaški dom zastopnik kralja, armijski general Svetozar Matić, ki je v stranskem salonu izrazil Radićevemu zetu inž. Avgustu Košutiću za vso Radićevo rodno in v kraljevem imenu najgloblje sožalje Z generalom so se pred krsto Stjepana Radića poklonili 4 podčastniki gardijske konjice, ki so nosili kraljev srebrni venec z napisom: »Stjepanu Radiću — Aleksandar«.

Votlo so odmevali udarci kladiva, ki so pribili pokrov krste. Deset orjaških kmečkih fantov iz Remet je dvignilo krsto na ramena in jo poneslo po stopnicah skozi vestibul v mrtvaški voz.

Slovo Radićeve obitelji od pokojnika je bilo obupno. Z najožjimi člani dru-

žine se je dušilo v solzah veliko število Radićevih daljnih sorodnikov, ki so v sprejemnem salonu čakali na pričetek pogreba. Sami preprosti možje in ženi- ce istega dobrega, plemenitega obraza kakor slavni pokojnik.

Z ulice so bučali mogočni žalobni korali pevskih društev. A tam v mali sobici je gospa Radićeva medlela v nezavesti. Na pomoč je priskočil dr. Dragičević, poslanec SDS. Lek je bil k sreči učinkovit in gospa Radićeva si je hitro opomogla. Vsaka razburljiva vest bi bila lahko panično učinkovala na zgnetenega, od solca neumljeno preparjene množice. Tembolji, ker je šepetaje šlo od ust do ust, da je omedlelo več ženic in da se je neka seljanka zgrudila mrtva, zadeta od solnčarice.

Ko so polegli poslednji akordi prekrasnega »Očenaša«, ki ga je po Radićevem besedilu uglasil prof. Čanić in ga je izvajal z ogromnim številom pevcev karlovački zbor »Zora«, in ko so se zgubili v ozračju poslednji refreni Matzovega korala: »Pali su u borbi za narod svoj« — so na balkonu Seljaškega doma nastopili govorniki, ki so v določenem vrstnem redu izpregovorili zadnje poslovilne pozdrave. V splošni tišini je izpregovoril

prvi podpredsednik HSS dr. Vladko Maček

Osvojil vsa srca z naslednjim poetičnim poslovolom:

Umirilo se je večno besno, sinje morje naše. Klonil je tisočletni Velebit. Sključile so se ponosne naše jable. Solze so preplavile naše seljaške hišice, v črmino so se odeli naši gospodski dvori, naša srca pa je prevzela brezmejna tuza, ker si nas zapustil Ti, učitelj in voditelj naš!

Učitelj, sem dejal. Da, bil si učitelj svojega hrvaškega naroda, kazoč mu pot iz teme v luč, iz neznanja v prosveto, iz suženstva k svobodi. Bil si učitelj, ki si učil, da je človeška misel, ki hrepeni po pravici, ki teži za dobroti, močnejša od vsake sile in nasilja. Učil si nas, da sta mrtva iz zloba minljivi in da je ljubezen večna.

Tvoji nauk je padel na plodovita tla, ker nisi bil samo učitelj, marveč tudi voditelj in prvi borec za one ideje, ki si jih pridigoval. Kadarkoli je bilo potrebno, da narod ponese težko breme, si ti naš učitelj in vodja zastavil svoja ramena. In kadar je moral Tvoji narod sprejeti hud udarec, si Ti, učitelj in voditelj, nastavil svoje lastne prsi.

Bil si nekronan kralj svojega naroda. Kaj nekronan! Mar nisi 40 let nosil krome. Trnjeve krone! Ali je potem čudno, da je Tvoji nauk prodril daleko preko hrvaških meja in izven tvojega naroda! Ali je še čudno, da je ob tvojem imenu vzdrhtelo sleherni seljaško srce od Jadranskega do Črnega morja in jih napolnjevalo z upom na svobodo, na pravico.

In baš radi tega, ker so se beograjski nasilniki zbal lastnega naroda pod vodstvom Tvojega svetlega imena, pod vodstvom topline tvojega ljubečega srca, so Ti začeli streei po življenju. A to jim ne bo pomagalo. Telo je smrtno, a duh je nesmrten. Zlasi duh, ki vodi k svobodi, k pravici!

Učitelj in naš voditelj, ki se poslavljajo od nas: Tvoji hvaležni narod bo zasul s cvetjem tvoje telesne ostanke, s cvetjem svojih vrtov in poljan, ter jih zamakal s potoki in rekami solz. Ti, ki si se za večno združil z absolutno pravico in dobroti, pusti svoj duh med nami, da z njegovo pomočjo dovedemo svojo hrvaško domovino in svoj hrvaški narod h končni in popolni svobodi. Slava Stjepanu Radiću!

Besede so glasno in razočno odmevale na vse strani: na balkonu je bilo nameščenih kakih 10 ojačevalcev. Nežno poudarjene poslovilne besede dr. Mačka so vzbudile v raztuženih srcih najmekkejšo razpoloženje. Mnogo ženske so zajokale na glas. Njih ihtenje pa je prekinjevalo klopotanje neštetihi fotografirnih aparatov in od časa do časa pritrjevanje moških, ki so vsak poudarek v čast imenu Stjepana Radića sprejeli z vzklikom: »Slava mu!«

Vse oči so bile uprte na balkon, ko je kot drugi govornik povzel besedo

predsednik KDK

Svetozar Pribičević

Govoril je:

»Mučeniško življenje, mučeniška smrt! To mučeništvo v življenju in smrti je pretrpel Stjepan Radić za blagor, veličino in slavo svojega ljubljenegega rodu. To mučeništvo najbolj verno obeležuje zgodovinski pojav Stjepana Radića, kateremu se danes klanja ves naš narod in o katerem se s spoštovanjem in občudovanjem govori v vsem civiliziranem svetu. Zakaj se govori o njem? Gotovo zato, ker je bil za njegovega življenja in ker bo po njegovi smrti ostal njegov duh eden najsilnejših činitelev v političnem razvoju našega naroda! In ta narod je zopet zavzel najvažnejši položaj na veliki svetovni poti, ki spaja evropski zapad z iztokom.

Radić spada v vrsto onih velikanov, ki so s svojim pojavom proslavili svoj narod. On je bil Hrvat, s srcem in dušo, od glave do pete, ponosen na svoje hrvaštvo. Toda njegovo hrvaštvo ni bilo ozkosrčno ekskluzivno in nepomirljivo. On je v hrvaštvo vnel samo omeniti, dragocen in neodvojen dej velikega jugoslovenskega naroda, en narod in eno državo od Jadranskega do Črnega morja.

To je bil veliki ideal Stjepana Radića od njegove rane mladosti do njegovega zadnjega izdihla. Toda v tej veliki zajednici svobodno združenih, a ne osvojenih in podjarmljenih južnih Slovanov je hotel Radić s polno pravico videti hrvaštvo kot ravnopraven činitelj, ki žrtvuje zajednici toliko kakor drugi in il daje obeležje enako kakor drugi. Radić je zahteval harmonijo v vlogah, ravnovesje vpliva, koncentracijo sil in edinstvo ciljev Srbov, Hrvatov in Slovencev — in končno tudi Bolgarov.

In česar ni mogel živ, to bo Stjepan Radić ustvaril mrtve. Njegov nesmrtni duh bo lebdel nad nami in vodil bo našo generacijo v velikih borbah, v katerih bomo do zadnje kaplje krvi bratili njegov in naš skupni ideal do končne zmage. Radićeva koncepcija ni bila tesna in malenkostna, bila je grandiozna in genijalna. Človečanstvo, mirovništvo in bratstvo med narodi kot mednarodni ideal, jugoslovenstvo kot nacionalni ideal, kmečka demokracija kot socialni ideal! Zato je smatral za svoje največje delo ustanovitev Kmečko - demokratske koalicije. Ko smo se prvič po desetih letih sestali, smo v eni uri premetirali celotni politični položaj in sprejeli zgodovinske sklepe. Po tem sestanku je Radića obkolila gruča novinarjev in ga obsuila z vprašanji: »Kaj se je zgodilo?« A on jim je odgovoril kratko in domiselno, kakor je znal samo on: »Sestali smo se stari prijatelji, a novi tovariši v delu!« — »Kaj ste storili?« so novinarji vprašali dalje. »Vrnili smo se nazaj v mladost,« se je glasil Radićev odgovor. To pomeni: vrnili smo se k velikemu idealu hrvaške in srbske omladine, ki smo jo skupaj ustvarjali in ki je v narodu razvila smisel za narodno svobodo in človeško dostojanstvo in ga oplemenila z idejo edinstva, da na porušeni temeljih nekdanjega habsburškega carstva ustvarimo svoj neodvisni, svobodni dom.

Na tem idealu je bila zasnovana KDK. V njej so združeni Srbi, Hrvati in Slovenci. V njej je z istim duhom prežeto seljaštvo in narodna inteligenca. Ta seljaška demokracija zahteva enakost in enakopravnost kot temelje nove bodoče ureditve države, v kateri bodo Hrvati popolnoma enaki Slovencev in Srbom, tako da bo že s samo organizacijo državne zajednice izključena možnost nasilja enega dela naroda nad drugimi ali eksploatacija enega na korist drugega.

Mučeniška smrt Stjepana Radića pomeni pogin starega nasilnega državnega reda, ki je pod krinko edinstva prikrival nadvlado ene pokrajine nad vsemi ostalimi. Istočasno pa znači njegova smrt vstajenje novega življenja pravice in popolne ravnopravnosti, za katero je hrvaški narod veke in veke stremel in za katero se je pod Radićevim vodstvom skupno s srbskim in slovenskim narodom, zastopanim v KDK, z divno hrabrostjo boril.

Stjepan Radić je bil voditelj, učitelj in pravak seljaškega naroda. Če bi bil imel dovolj časa in če ga ne bi ovirali s streli, če bi ga ne bili ubili, bi bil z velikim pokretom zedinil vse seljaštvo, hrvaško, slovensko in srbsko in nato še bolgarsko. To bi bilo pravo, idealno narodno edinstvo. Toda vselej, kadar je šel Radić preko meja stare historične Hrvatske v druge pokrajine našega naroda, da ga v celoti združi v veliki seljaški pokret, so ga lažnivi tolmači državnega edinstva nasilno zavračali v plemenske meje. In končno je bil usorjen kot nekaj separatist in sovražnik države, v resnici pa je zato, ker je v čelno plemensko enakostjo in socialno pravičnostjo hotel zagotoviti stalnost in trajnost naše državne zajednice kot dostojne članice velikega bratstva svobodnih in prosvitljenih narodov.

10. novembra 1927 je bila osnovana Kmečko - demokratska koalicijska. Naslednjega dne sem opozoril prijatelja Stjepana, kaj smo zagrešili, ko smo dali dva predsednika političnih organizacij, kar se ni nikjer drugod zgodilo. On pa mi je smehljaje in dobre volje odgovoril: »Saj to je ravno stlačeno. To je kakor dvoglavi orel!«

Moj orel! V Tebe je meril sovražnik, misleč, da bo uničil narod, ko ti ne boš mogel svobodno razprostriti svojih kril. Toda dušmanin se bo prevaril, kajti ti si bil samo simbol, a voditelj naroda je tvoj nesmrtni duh. In ta tvoj nesmrtni duh bo vodil naš ujedineni seljaški narod skozi vse boje in težkoče od zmage do zmage do končnega ustvarjenja velikega cilja! Prijatelj in tovariš, nepozabni Stipa! V imenu KDK, na katero si bil tako ponosen in v katero si veroval fanatično in brezmejno, poslavljaj se od tvojih smrtnih ostankov, zaupajoč v tvoj veliki duh, ki nas bo stalno spremljal in bodril v vseh težavah in vodil skozi vse veke, ki nas ne bo nikdar zapustil. Slava Ti in večen spomin v vsem jugoslovenskem narodu, v vsem Slovanstvu, ki si ga želim ujediniti in najčistejših, vzvišenih idealov, in v vesoljnem človečanstvu, ki se danes spominja ob Tvojem imenu osebnosti velike in svetovne zgodovine. Večna slava Stjepanu Radiću!

S tem svojim govorom, ki ga je množica večkrat prekinila s pritrdjevanjem, je Svetozar Pribičević zopet posvedočil svoje zrele državniške sposobnosti. Drhtela mu je desnica in drhtel mu je glas, ko se je poslavljaj od svojega mrtvega tovariša. Toda v celoti je predočil Stjepana Radića tako plastično in istinito, kakor je pokojni bil v svojem pravem bistvu.

Nato je spregovoril v imenu Hrvatskega bloka

zagrebški poslanec dr. Ante Trumbić:

Hrvatski narod! Zopet si se odel v črnilo. To je obeležje današnje dobe tvojega mučeniškega življenja. Tudi dosedaj si žaloval že mnogokrat za svojimi pobitimi sinovi, toda žalost, ki te navdaja danes, je največja, ker je mrtev tvoj najmočnejši buditelj, tvoj prvi voditelj, ki je bil baš zato izdajniško umorjen od predstavnikov onega zla, pod katerim Hrvatska in vsi ostali kraji v tej državi največ trpe. Stjepan Radić, doživljal si mnogo uspehov v svojem narodu. Okrenil si naše pozornost vsega sveta in pokazal si silo, kakor le malo kdaj pred teboj. Toda živ nisi bil nikdar tako močan v svojem narodu in tako strašen njegovim nasprotnikom, kakor si močan in strašen v svoji smrti. Ziv si bil ukljen v svoje telo, mrtev si postal svobodni duh. Ovečan z mučeniškim vncem si postal trajen duhovni voditelj vseh, ki se bore za svobodo, pravico in človečanstvo, obenem pa strah in trepet onih, ki so ti končali življenje.

Blaga senca večnosti bdi nad nami s Tvojim posmehom dobrote in odločnosti, ki ga ni mogla ugasniti na tvojih ustnih niti smrt. V življenju smo te gledali kot neobičajno močan pojav, danes te gledamo kot mučenika. Okoli tvojih smrtnih ostankov so se zbrali vsi Hrvati z našim ponosnim seljaštvom na čelu, ki si ga ti probudil in osvestil, ko si prebudil v njem spoznanje njegove silne moči. Zbrali so se okoli tebe tudi Srbi, v prvi vrsti oni Srbi, ki jim je Hrvatska domovina. Zbrali so se okoli tebe sinovi Slovenije, ki ji je Hrvatska sestra, na katero se oslanjajo in ki je njena zapuščina. Zbrali smo se brez razlike krajev, plemen in vere vsi preganjani in brezpravni na domačem ognjišču, da položimo tu obljubo zvestobe in sloge v nadaljni borbi za svobodo. Tvoj svobodni duh bo mirno orožje, s katerim se ruši stari, pokvarjeni, trohli red egoizma in tiranije, da na njegovih ruševinah na temeljih ljubezni in svobode, ljudstva in naroda, miru in dela, pride do zdrave obnove in do boljše bodočnosti.

Danes je naš starodavni Zagreb srce in metropola hrvatske kulture, ognjišče bodočnosti, kakor v minulosti ognjišče svobodnih podvzgov in kulturna baza hrvatskega naroda. Ta falanga borcev in složni duh bo ostal ne samo nerazdružljiv, pomnožil se bo in ojačal, da nadaljuje pod vodstvom tvojega močnega duha borbo za zmago svobode ljudstva in naroda.

Hrvatska, okrvavljena s krvjo tvojo in tvojih tovarišev, ni umorjena in živi svežo mladost svojih vekov. Širokogrudna in poživljena prevzema vlogo, ki ji je prisojena, vlogo prvega borca, prvega požrtvovalca in predhodnika v borbi za boljše bodočnost svojo in vseh potlačeni in ponižanih. Državna samostojnost, ki jo je Hrvatska imela in vršila skozi veke in ki je danes njena, je naša upravičena zahteva, od katere hrvatski narod nikdar ne bo odstopil. Hrvatska bo to svojo borbo za svoje ideale nadaljevala odkrito in ne bo nikdar dopustila, da krene ta borba s svoje prave poti.

Hrvatski narod ne bo nikdar dovolil, da se borba za njegovo svobodo predstavlja kot nekaj spor med hrvatskim in srbskim. To bi pomenilo osramotitev našega oplakanega mučenika Stjepana Radića. S Tvojo smrtjo je hrvatski narod izgubil neumorneza voditelja, kateremu je poklonil svoje neomejeno zaupanje in trdni veri, da ga boš dovedel do rešitve. Tvoja dragocena kri te to borbo le še bolj plemenitila. Zapustil si nam oporoko, ki lo sprejmemo kot našo sveto zaobljubo in ob Tvojem odprtem grobu ti prisegamo: Hrvatsko bo vstalo in to kmalu. To bo tvoja apoteoza, narodni mučenik Stjepan Radić!

Ostali govorniki

Zagreški župan arh. Heinzl se je poslovlil od Radića v imenu Zagreba in zagrebškega prebivalstva. Pokojni je s svojim političnim in nacionalnim delovanjem mnogo pripomogel, da je danes Zagreb svetilnik vseh Hrvatov. Duh Stjepana Radića je duh današnjega Zagreba in njegovega meščanstva.

Sledil je spominski nagovor zastopnika iz Trebarjeva, rojstnega kraja Stjepana Radića, kjer je vzniklo njegovo silno politično geslo: »Vera v Boga i seljačka sloga!«

Iskreno je bilo tudi slovo delavskega zastopnika, ki je slavil pokojnika in njegovo toplo srce za ponižanje in razjaljenje, za seljaštvo kakor za delavstvo, ki sta največja trpina sodobne človeške družbe.

Z zgovornostjo kršnega Dalmatina je posl. Matijević jemal od Radića slovo v imenu Dalmacije in hrvatskega morja. Enako prisrčno je bilo slovo posl. Čelana v imenu Herceg-Bosne. Govorili so še govorniki iz Vojvodine in za bunjevske Hrvate, iz Siska in Ludbrega, prvega volilnega okraja Stjepana Radića, nadalje dva zastopnika prosvetnih društev. V imenu Slo-

Pogrebni sprevod brez konca in kraja

In pričela se je triumfalna povorka. Okrog 11. je sprevod otvoril oddelek hrvatske sokolske konjenice s praporom na čelu. Za njimi so se v nepregledni vrsti razvrstili nosilci vencev.

Nad 2000 vencev

V koraku rimskih legij so stopale deputacije, noseč vence najrazličnejših kombinacij, ki jih zmore nežna kmečka domiselnost. Zlati klas se je bohotil v objemu krvavo rdečih nageljinov in poljskih rož. krizanteme so udobno počivale na sveže zelenem smrečju, lovru ali hrastju. Pravcato bogastvo so predstavljali dragoceni venci, ki jih je ustvarila roka umetnega vrtnarja, a genljivo bogastvo fantazije so razodevali skromnejši venci, ki so jih spletla kmečka dekleta. Napisli na trobojnih trakovih so bili sami lapidarni dokumenti silno močne ljubezni, vdanosti in spoštovanja.

Deputacije iz vseh prečanskih krajev

Sledile so posamezne krajevne organizacije HSS iz vseh prečanskih krajev. Kakor da bi podrl jez, se je zlivala množica v ogromni sprevod. Očarljiva je bila slikovitost posameznih skupin v narodnih nošah. Prisotni poročevalci inozemskih listov in številni inozemci, ki so deloma z letovišč, deloma preko meje prispeli v Zagreb, da si ogledajo žalno svečanost, se niso mogli nagledati in so soglasno poudarjali, da je hrvatski narod pri pogrebu svojega voditelja pokazal ne samo bogastvo svoje srčne kulture, marveč podal tudi manifestacijo svoje prazničnosti, ki bi je drugod v takem bogastvu narodne umetnosti in izvernih narodnih noš bilo težko najti.

Čvrsti Ličani in samozavestni Dalmatinci s svojimi sinjskimi Alkarji, dubrovniškimi aristokrati in oddeikom znamenite bokeljske mornarice so vzbujali še posebno pozornost. Če do danes še nisi poznal dalmatinske narodne folklore tamošnjih najrazličnejših narodnih nošenj, si danes dobiš najzanimivejšo sliko. Zastopnikom najjužnejših krajev Dalmacije so se priključevali odposlanci iz Splita, Sibenika, Imotskega, Biograda na morju, z otokov in izpod Velebita. Na stotine je bilo delegatov in odposlanstev z zastavami in venci. Niso se ustrašili daline poti ter prihletli v Zagreb na pogreb svojega oboževanca.

Ista pestro živa slika se je ponavljala pri organizacijah iz ostalih hrvatskih pokrajin. Izstradana Hercegovina je poslala nepričakovano veliko število odposlanstev. Bosna, Vojvodina, Srem niso zaostajali. Brezštevila pa je postajala veriga organizacij iz treh ožjih hrvatskih oblasti. Na stotine tablic, ki so ti predstavljale poedine kraje in njihove organizacije. Za vsako tablico vodi skupine in cele povorke narodnih noš, desetine in stotine seljakinj in fantov in snežno belih narodnih oblekah, obšitih z najizvirnejšimi narodnimi okraski in vezinami... Te močnejše slikovitosti, takih stotisočev skrajnih političnih vernikov ne spravi noben narod v Evropi pokonci. Po zagrebških ulicah je kipeła apoteoza narodnega bratstva...

Trnjevec z morilsko kroglo

Novi in vedno novi četverostopi so defilirali v zadnji pozdrav mimo krste Stjepana Radića, nepregledne legije so prodirale izza vozala Seljaškega doma. Tam poleg mrtvaškega voza, obkoljenega z odredi kmetijskih fantov, Sokolov in akademikov z golimi sabljami tik poleg gardistov, ki so na dragoceni blazinici nosili kraljev venci, je priprist seljak držal trnjevo kroglo z izstrelkom, ki je bil 20. junija pogodil Stjepana Radića. Na eni strani je poleg seljaka sedel posl. dr. Pernar, na drugi še vedno rekonvalescentni posl. Grandija.

Tudi pozneje v sprevodu je bil ohranjen isti vrstni red. Za kraljevim vncem trnjeva krona z izstrelkom in končno mrtvaški voz s pepelom Stjepana Radića.

Obrtniki in delavci

15 do 20 kilometrov dolgi povorki narodnih organizacij so sledile strokovne korporacije. Okrog 20 obrtnih in drugih stanovskih društev v starodavnih krojih. Ogromna je bila udeležba delavskih organizacij in državnega nameščenstva. Še prav posebno pa je povečala slikovitost velika udeležba Sokolstva in gasilcev.

Korak teh legij ni bil običajno počasen in lagoden. Ta hitrost povorke je še

vencev se je od pokojnika poslovlil dr. Drago Marušić, slaveč ogromne zasluge pok. Radića za Slovence in njegovo posebno ljubav za Slovenijo.

Zadnji je govoril posl. Sekula Driječvić, poudarjajoč zlasti globoko misel, da vekovi ustvarjajo narode, a Bog vekov — genije. Pokojni Stjepan Radić je človečanstvo proglasil za hrvatski nacionalni ideal.

Navzlic temu, da je bil govornikom točno odmerjen čas, je bilo ljudstvo na žgočem solncu že utrujeno in je z zadoščanjem vzelo na znanje znamenje roga, da se začne razvijati sprevod.

Zastopniki občin

Občinski zastopi skoraj vseh prečanskih mest in večjih krajev so poslali svoja odposlanstva. Ljubljano je zastopala delegacija, obstoječa iz gg. Ivana Tavčarja, Petra Šterka, Franja Rupnika in Antona Likozarja. SKS je zastopalo celotno načelstvo s predsednikom Pipanom na čelu, ljubljansko in mariborsko oblastno organizacijo SDS pa močna deputacija z ravnateljem Jugom in mariborskim podžupanom dr. Lipoldom na čelu. Sploh je bila udeležba iz Slovenije izredno številna.

Sprevodu ni konca

Povorki ni konca ne kraja. Strok. organizacijam sledijo nešteta pevška društva. Na Hrvatskem so pevška društva zelo razširjena tudi po deželi. Vsako društvo nastopa s svojim praporom, po možnosti z društvenim kromjem ali preurejeno narodno nošo. Kdo bi mogel vse prešteti in pregledati. Samo gasilci so defilirali nad trideset ure! Pa dalje: profesorji, sodniki, univerza, odvjetniki, notarji, tudi ta veriga inteligence brez konca in kraja.

Ob mrtvaškem vozu

Šele ob 3. je mogel mrtvaški voz kreniti izpred Seljaškega doma. Daleč pred njim se je uvrstila v sprevod sokolska konjenica, sledile so redovnice in redovniki raznih redov z velikimi križi, nadškof Bauer z asistenco in mnogo duhovnikov. Trije pari vrancev so potegnili težak voz, častne straže so se razvrstile in truplo pokojnega Radića je končno nastopilo pot k večnemu počitku na Mirogoju.

Družina Stjepana Radića je pretresujoče zaihtela... Za ožijimi in daljnimi sorodniki so stopali Radićevi politični prijatelji in zavezniki, vsem na čelu Svetozar Pribičević, ki sta ga spremljala poslanca dr. Maček in Nikola Preka, ostali poslanci in zastopniki pa so korakali v osmerostopih za njimi.

Prihod na Mirogoj

Čelo sprevoda se je približalo Mirogoju okoli 1. popoldne. Bili so to Sokoli na konjih, ki so takoj zavzeli svoja mesta, da so vzdržali red, da je mogel iti ogromni sprevod nemoteno mimo odprtega groba, v katerem sta že ležala prva dva mučenika dr. Basariček in Pavle Radić. Na pokopališču je vladala popolna tišina. Množice ljudstva so hodile tiho mimo groba, nihče ni izpregovoril besede. Šele kasneje, ko so pričela prihajati društva, so se čuli pozivi rediteljev in povelja voditeljev.

Proti 5. je končno prispel na pokopališče mrtvaški voz s krsto. Za vozom je prišla gospa Marija Radić, ki jo je vodil njen brat, za njo pa tudi ostali člani rodbine. Kanonik Strahinčiček je pozval vse prisotne, naj izmolijo še enkrat očenaš za pokojnika. Mnogi so glasno moleč pobožno poklekli...

Slovo ob odprtem grobu

Po izvršenih cerkvenih obredih je povzel besedo podpredsednik HSS Valečić, ki je izrekel naslednje besede: — Pregledanja tvoja smrt, učitelj, ki jo je povzročil beograjski revolverski strel, je ponovno v črno zavila našo drago domovino. V selu si se rodil, v selu si spoznal tugo in veselje, vse tvoje delo le bilo posvečeno boljši bodočnosti našega sela. Šel si k svojim ciljem, čenprav si bil toliko preganjan in zaprt. Trpel si, ker si vedel, da bo tvoje prizadevanje prineslo človečanstvo, pravico in svobodo. Tvojim selom so se pridružila kasneje tudi mesta. Postal si vodja ne samo Hrvatov, temveč vseh naših prečanov. Evo, nešteto tisočev seljakov je prišlo, da so te spremlili do hladnega groba, da se razstanejo s teboj telesno. Toda naša duša bo vedno živela s teboj!

V objemu svoje zemlje

Govor Valečića je bil prekinjen od joka velike množice prisotnih. Zatem je zastopnik hrvatskega Sokola iz Splita poškrpil grobnico z morsko vodo, ki jo je prinesel v srebrni posodi. Majhen deček Ivica Kantić se je končno v genljivih besedah poslovlil od pokojnika, prijatelja otroka.

Nato je šest seljakov dvignilo krsto in jo med ihtenjem Radićeve rodbine ter vsega občinstva spustilo v grobnico. Med tem pa je mimo groba še vedno mrkih, a odločnih korakov defilirala kolona za kolono, nešteti tisoči, ki so se razvrstili v sprevod še za mrtvaškim vozom.

Pogrebne svečanosti so bile zaključene šele proti 6. zvečer, ko se je solnce nagibalo že k zatonu, kakor da odhaja tudi ono za Radićem; nad sedem ur so trajale svečanosti.

Popoln red

Pogrebni sprevod se je razvijal v najlepšem redu, ki so ga vzdrževali reditelji tako vsestransko, da policiji ni bilo nikjer treba intervenirati in je sploh ni bilo blizu.

Razen posameznih omedlevic in smrtne primere zaradi solnčarice se je primerila nezgoda večjega obsega na Jelačićevem trgu. Na zidarskih odrih pri novi zgradbi poleg Zakladne bolnice se je zbralo kakor na vseh razpoložljivih mestih na stotine ljudi. Naenkrat se je začel oder podirati in kakih 10 ljudi je padlo na tla. Zrtev sicer ni bilo, ker pa se je oder podiral z močnim pokanjem, so ljudje v presenečenju domnevali, da padajo strelji. Nastala je velika panika in vse je pričelo bežati. Kmalu pa se je reditelj in hladnokrvnejšim ljudem posrečilo pomiriti prestrašene množice in pogrebni sprevod se je mirno nadaljeval.

A pri tako ogromni manifestaciji, ki jo pač redkokdaj vidijo daleko večja mesta kakor je Zagreb, so bili ti incidenti uprav neznatni in niti malo niso zmanjšali silnih vtisov, ki bodo sto in stotisočerm udeležencem ostali nepozabni.

Množica inozemskih novinarjev

Radićevemu pogrebu je posvečal tudi inozemski tisk izredno pozornost. Poleg številnih domačih novinarjev iz vseh jugoslovenskih mest so prispeli v Zagreb tudi zastopniki vseh večjih svetovnih listov in novinskih agencij. Med drugimi so bili na-

Odhod romunske kraljice z Bleda

Bled, 12. avgusta. Danes ob 10. popoldne se je odpeljala z romunskim dvornim vlakom romunska kraljica-vdova Marija in z njo princesa Ilena. Na kolodvor ju je spremljala kraljica Marija s prestolonaslednikom Petrom. Do romunske meje spremlja romunsko kraljico ordonancijski oficir kapetan Herus.

Tekom tega tedna se pričakuje prihod kralja Aleksandra na Bled.

Beograjski obrtniki groze s štrajkom

Beograd, 12. avgusta. (p.) Danes se je vsilo veliko zborovanje beograjskih obrtnikov, ki so zelo ostro govorili proti vladi zaradi njene uredbe o odpiranju in zapiranju obratov. Po daljši razpravi so zborovalci sklenili, da bodo korporativno vsi zaprli svoje obrate, ako vlada ne umakne te uredbe.

Spori v demokratski stranki

Beograd, 12. avgusta. p. Danes je imel glavni odbor demokratske stranke kratko sejo, na kateri so razpravljali o nastalih sporih v stranki. Glede spora, ki se je pojavil med demokrati v Sarajevu, je bil določen bivši minister Mirojević, da potuje prihodnje dni v Sarajevo ter skuša tam ta spor poravnati.

Zopet letalska nesreča

Vukovar, 12. avgusta. p. Soisko letalo št. 1, na katerem je bil podporno Dušan Janić, se je moralo radi defekta v motorju spustiti na zemljo. Letalo se ni poškodovalo, pač pa je bil pilot lažje ranjen.

Ameriški študentje v Jugoslaviji

Beograd, 12. avgusta. p. V Beograd je dospela skupina 40 dijakov iz Amerike, ki potujejo po naši državi ter bodo posetili tudi Primorje in Slavonijo.

Spor v angleški vladi

Baldwinova konservativna vlada se sicer opira v spodnji zbornici na veliko večino, kakršna je v zgodovini angleškega parlamentarizma zelo redek pojav. Toda baš zato, ker je tako znatna, da se vladi ni prav nič bati liberalne in delavske opozicije, ni ta večina zadostno homogena in enotna v naziranjih glede aktualnih političnih vprašanj.

Baldwin se je že večkrat moral boriti z velikimi težavami in spori v lastnih vrstah. Angleški konservativci se dele na tri struje. Skrajno desnico tvorijo reakcionarni »die-hards«, katerim je naklonjen notranji minister Joynson-Hicks, zmerni konservativci so najzanesljivejša opora Baldwinu, dočim je levica sestavljena iz bivših unionistov, ki so prešli iz liberalnega v konservativni tabor po vzgledu zakladnega ministra Churchilla. Baldwinu je bilo čisto jako težko držati skupaj vse te divergentne skupine. Tako se mu je del konservativcev upiral v vprašanju reforme lordske zbornice, pri ukrepih zoper politično akcijsko svobodo delavskih strokovnih organizacij in pri ize-ničenju ženske volilne pravice z moško. En del pristahev mu je očital, da je šla reakcija njegovega kabineta proti sovjetski Rusiji predaleč in da ne bi smel popolnoma prekiniti vseh odnošev. Drugi pa so mu zamerili, da ni energičneje izrazil vladne zmage v veliki splošni in rudarski stavki ter z večjo odločnostjo udaril po delavskih sin-

vzoči posebni poročevalci »Frankfurter-Zeitung«, »Neue Freie Presse«, »Vossische Zeitung«, »Berliner Tageblatt«, »Telegraphenunion«, »Quotidian«, »Informations-Daily Telegraph«, »Chicago Daily News«, »Journal des Debats«, »Piccolo«, »Corriere della Sera«, »Daily Express« itd. V razgovoru z domačimi novinarji so se inozemci divili veličastnim masam, zlasti pa nepreglednim množicam v pestrih in slikovitih narodnih nošah ter priznavali, da kaj takega ni mogoče videti nikjer drugod. Tekom svojega bivanja v Zagrebu in drugod v Jugoslaviji pa so proučili tudi politično situacijo ter brez izjeme naglašali, da uvidevalo popolno upravičenost borbe KDK, naglašali pa tudi, da inozemstvo hegemonistov v njihovem stremelju po razbitju države in ustanovitvi Velesrbije ne bo nikdar podpiralo.

Globok vtis v Beogradu

Beograd, 12. avgusta. (p.) Danes ni bilo nobenih posebnih političnih dogodkov. Kralj je preživel dan na Dedinju, Dr. Korosec pa je bil tekam dneva parkrat pri ministru dvora Jankoviću. V političnih krogih so govorili izključno le o Radićevem pogrebu, zlasti o grandiozni udeležbi kmečkega prebivalstva, ker nihče v Beogradu ni mislil, da bo udeležba tako ogromna. Okoli popoldneva so govorili po Beogradu, da je pogrebu prisostvovalo nad pol milijona ljudi, da pa je kljub temu vladal v mestu popoln red.

Sozljaje češkoslovaške vlade

Beograd, 12. avgusta. p. Poslevoodeči podpredsednik češkoslovaške vlade msgr. Šramek je poslal našim vladim naslednjo brzojavko: »V imenu češkoslovaške vlade nam je čast izraziti najiskrenejšo sozljaje povodom smrti Stjepana Radića, bivšega ministra prosvete in šefa HSS, ki je igral tako vidno vlogo v delu za konsolidacijo države in čigar smrt obžalujemo vsi iskreni prijatelji kraljevine SHS.«

dikatih. Tudi vladna zunanja politika je večkrat naletela na odpor v lastnih vrstah. Chamberlainu in admiralteti so prtili krivdo za polom ženevske pomorske konference med Zedinjenimi državami, Veliko Britanijo in Japonsko. Kritizirali so angleško politiko napram Nemčiji in v najnovejšem času tudi Chamberlainovo stališče napram Kellogovemu protivojnemu paktu, ker ga ni hotel sprejeti v prvotni obliki, marveč je formuliral dalekosežne omejitve, ki baje jemljejo paktu pravo vrednost.

K vsem tem nasprotjem je prišel še spor med pristaži protekcijonizma in svobodne trgovine. Borba o teh dveh načelih, ki sta vedno imeli ogromen in čisto odločen vpliv na razvoj britske politike, se je močno poživila v konservativni stranki vsled težke gospodarske krize, ki jo že leta in leta prizivlja Velika Britanija. Moreči problem brezposelnosti, ki je niso mogle rešiti niti razne konservativne vlade niti Mac Donaldov kabinet in težave, s katerimi se bore razne industrijske panoge, se zde znatnemu delu konservativcev sploh nerešljive z dosedanjimi metodami. Saj se s podporami brezposelnim, s subvencijami in posojili industriji, s pospeševanjem izseljeniške akcije niso dali doseči nikari trajni uspehi. Tako se je v sami spodnji zbornici ustanovila močna skupina konservativnih poslancev, ki šteje čez sto članov in ki zahteva, da se popolnoma opusti politika svobodne trgovine, kateri se je imela Velika Britanija v preteklosti zahvaliti za svoj sijajni gospodarski provit ter uvede brezobziren carinski protekcijonizem.

Spor med pristaži in nasprotniki protekcijonizma se je zanesel tudi v vrste same vlade. Notranji minister sir William Joynson-Hicks in minister za kolonije Arthur Amery sta nedavno na javnih shodih govorila prav odločno v prilog uvedbe protekcijonizma, ko je istočasno zakladni minister Winston Churchill z isto odločnostjo branil načelo svobodne trgovine. Trenutno se je zdelo, da bo spor omajal temelje Baldwinovega kabineta. Saj je Baldwin pri zadnjih volitvah javno in svečano obljubil, da do l. 1929, to je do novih volitev, ne bo uvajal protekcijonizma. Sicer je Baldwin to obljubo obšel že večkrat s tem, da je podprl to ali ono industrijo z visokimi carinskimi postavkami, vendar v celoti obljube ni prelo-mil. Sedaj pa sta dva odlična člana njegove vlade nastopila proti sami platformi, na kateri bazira Baldwinov kabinet.

Na seji ministrskega sveta se je zadeva v toliko poravnala, da bodo menda protekcijonistični člani vlade molčali do tedaj, ko bo stranka razmotirala o programu, s katerim bo šla prihodnje leto na volitve. Če pa bo mirovala tudi skupina protekcijonistov v parlamentu, je seveda drugo vprašanje. Ni vsak način je spor v konservativnih vrstah kvečjemu odgođen, nikakor pa ne odpravljen. Prihodnje volitve se utegnejo zopet voditi v znamenju svobodne trgovine in zaščitne carine. Zanimivo je pri tem spomniti, da so konservativci vedno doživeli poraz, kadarkoli so se pri volitvah preveč eksponirali za protekcijonizem. Ali se jim zgodi to tudi l. 1929, če zmaga v stranki struja notranjega ministra?

Italijanski vojaški manevri

Rim, 11. avgusta g. V drugi polovici tega meseca se bodo vršili v Piemontu veliki manevri italijanske vojske, katerim bodo najbrže prisostvovali tudi kralj, ministrski predsednik Mussolini in več italijanskih maršalov. Kakor se zovori, bodo k manevrom prvič po vojni povabljeni tudi inozemski vojaški atašei.

Nadaljevanje borbe za plavalno prvenstvo Slovenije

V plavalnem prvenstvu vidi Primorje. — Drugo kolo junior-skega nogometnega turnirja. — Krasen uspeh italijanske hazenske družine v Beogradu. — G. Hitzl (Rapid) teniški prvak Slovenije.

V jutranjih urah včerajšnje nedelje ni kazalo, da bo vreme tekmovalcem in gledalcem naklonjeno; zato so se pojavili nekateri previdnejši na prostoru celo z dežniki. Proti poldnevnu pa se je nebo zjasnilo, Helios je zabliščal v vsej svoji avgustni krasoti in neumljivo žgal vse popoldne leto število ljubljanske publike, ki si je hotela ogledati zanimivo in napeto borbo za plavalno prvenstvo. Če so ostali popoldne nekateri manj korajžni in vneti prijatelji naše «vodne» mladine v svojem civilnem oblačilu, so se pa popoldne znebili vsi, prav vsi, nadležnih oblek in se napravili prav komodno v plavalni kostumih. Število gledalcev je bilo za naše razmere izredno veliko. Lep del se je utaboril na Kobjevem obrežju — to je bila naša zastojniška mladina, ki ima nesrazmerno več zanimanja kot denarja; kdo bi ji zameril, če izkoristi vsako priliko in se izogne blaginji? Pa tudi na prostoru LSK se je pojavila lepa četa navdušenih navijačev, ki so v poedinih fazah borbe pokazali nenavadno količino temperamenta, moramo pa takoj pristaviti, da niso prešli dovoljenih mej. Prav impozanten je bil pogled na maso «rjavokožcev», ki je — razvrščena vzdolž vsakega tekmovalnega prostora — bodrila «svoje» in skušala nadoknaditi manjkajoče sile tekmovalcev s tem burnejšim in vehementnejšim «navijanjem».

Tekmovanje samo se je tudi včeraj — dopoldne in popoldne — precej zavleklo. To se da vsaj deloma upravičiti s tehničnimi težkocami, ki bodo brez dvoma izginile same po sebi, ko se bodo ponesla tekmovalna v basen. Borba je bila v vseh disciplinah zelo ostra, šlo je pač za točke! Vendar je poteklo razmeroma mirno in v nalepsem redu, brez običajnih preprič.

Naknadno se je ugotovilo, da je veljalo tekmovalje juniorov na 50 m prosto že v soboto za finale in so torej rezultati: 1. Kušej (LSK) 44:2; 2. Erbežnik (P) 46:2; 3. Škulj (D) 46:4; 4. Ham (I); 5. Kersnik (LSK); 6. Bukovec (P) definitivni.

Včerajšnji rezultati so naslednji:
100 m seniorski stransko finale: 1. Tuma (P) 1:22, 2. Marc (P) 1:26, 3. Erbežnik (I) 1:26, 4. Kovačič Leo (P), 5. Kramaršič (I), 6. Payer Slavko (I).

100 m seniorski hrbto finale: 1. Medved (P) 1:24, 2. Žirovnik (LSK) 1:25, 2. Payer Slavko (I) 1:26, 4. Kramaršič (I), 5. Kovačič Oskar (P), 6. Šramel (P).

100 m seniorsko prosto finale: 1. Treo M. (P) 1:31, 2. Wohlfart (I) 1:34, 3. Prekuh V. (P) 1:35, 4. Ogrin (P), 5. Erbežnik (P), 6. Ham (I).

1500 m prosto seniorski: 1. Erbežnik (I) 20:42, 2. Gaberšek (P) 20:49, 3. Kern (P) 22:35, 4. Trnkoczy (LSK), 5. Gregorič (I), 6. Kukovec (P).

100 m hrbto seniorske: 1. Jenko (P) 1:38, 2. Erbežnik (P) 1:45, 3. Jerina (P), 4. Wohlfart (I), 5. Košak (I), 6. Premelj - Darac (P).

100 m prsno juniorski predteki: 1. Predtek: Lahajner (I), 2. Jesih (I), 3. Bradec (I), 4. Mikšič (P); II. predtek: 1. Ogrin (P), 2. Šturm (P), 3. Kolar (P), 4. Payer Polde (I).

100 m prsno juniorske predteki: I. predtek: 1. Treo (P), 2. Wohlfart (I), 3. Prekuh V. (P), 4. Kušej (LSK); II. predtek: 1. Sever (I), 2. Erbežnik (P), 8. Škulj Ruda (I), 1. Jerina (P).

100 m juniorski hrbto finale: 1. Žirovnik (LSK) 1:24, 2. Šturm (P) 1:24, 8. Ogrin (P) 1:29, 4. Bradec (I), 5. Čerček (I).

50 m prosto juniorski: Ta točka se je dvakrat vršila — po krivdi jurije, ki ni pri prvem tekmovalju ugotovila pravih placementov. Ponovila se je točka na koncu, že v mraku in je izpadla bistveno drugače kot prvič. Rezultati: 1. Žirovnik (LSK) 32; 2. Stepišnik (I) 36, 8; 3. Kolar (P); 4. Tuma (P); 5. Peče (I); 6. Dolhar (I).

100 m prosto seniorski: 1. Jenko (I) 1:15, 2. Erbežnik (I) 1:17, 8; 3. Tuma (P), 4. Medved (P), 5. Vavpotič (I), 6. Šramel (P).

100 m prsno juniorski finale: 1. Ogrin (P) 1:25, 6; 2. Mikšič (P) 1:29, 8; 3. Bradec (I), 4. Jesih (I), 5. Kolar (P), 6. Payer Polde (I).

100 m prsno juniorske finale: 1. Treo (P) 1:32, 2; 2. Wohlfart (I) 1:34, 8; 3. Sever (I), 4. Prekuh V. (P), 5. Erbežnik M. (P), 6. Škulj (I).

Stafeta 4x200 m seniorski prosto: 1. ASK Primorje I. (Kern, Šramel, Tuma, Gaberšek) 14.03, 2. Ilirija I. (Lapajne, Jesih, Erbežnik, Jenko) 14:32, 4; 3. Ilirija II. 15:29, 4; 4. Ilirija III., 5. Primorje II., 6. Primorje III.

Stafeta 4x100 seniorske prosto: 1. ASK Primorje I. (Prekuh F., Erbežnik, Ogrin, Treo) 7:29, 6; 2. Ilirija I. 7:35, 2; 3. ASK Primorje II. 8:18, 4; 4. Ilirija II. 5. Ilirija III.

Stafeta 4x50 juniorske prosto: 1. Ilirija I. (Škulj, Zebre, Sever, Ham) 3:35, 2. ASK Primorje I. (Bukovec J., Erbežnik, Bukovec

M., Prekuh V.) 3:53, 3. Ilirija II. 4q:00, 8, 4. Primorje II.

Stafeta 4x50 juniorski prosto: 1. Ilirija I. (Stepišnik, Pukl, Peče, Otruba) 2:40, 8; 2. Primorje I. (Kukovec, Kolar Šturm, Tuma Z.) 2:46, 6; 3. Ilirija II., 2:50, 4. Ilirija III., 5. LSK, 6. Primorje II.

Skoki juniorski (1 tekmovalka): 1. Wohlfart (I) 9 točk.

Skoki juniorske: 1. Šajovic (P) 42,90, 2. Kukovec (P) 42,70, 3. Otruba (I) 42,20, 4. Longyka (I) 37,95, 5. Žvan (I) 37,60, 6. Čerček (I) 28,10.

Skoki seniorske: 1. Kordelič (I) 150,78, 2. Juntjes (P) 105,04, 3. Flego (I) 103,98, 4. Žvan (I) 90,36, 5. Kukovec (P) 73,76.

Waterpolo: ASK Primorje II. : Ilirija II. 1 : 1 (1 : 0); ASK Primorje III. : Ilirija III. 3 : 0 (2 : 0).

S tem pa tekmovalje še ni končano. Na praznik v sredo se bodo nadaljevale tekme v Waterpolo - igrah, ki pa bržkone ne bodo vplivale bistveno na doseženi placement klubov. Lahko torej smatramo, da si je Primorje ponovno priborilo plavalno prvenstvo. Podrobnejše o placementu poedinih klubov bo »Junio« poročalo na koncu tekmovalnj.

Nogomet

Juniorski nogometni turnir

Včeraj je bilo odigrano II. kolo juniorskega turnirja za prehodni pokal SK Ilirije. V Ljubljani so igrali Slavija in Mladika ter Ilirija in Reka, v Mariboru bi se morala vršiti tekma Rapid : Železnikar, ki pa je bila z ozirom na sklep JNS odgojena in se vrši na praznik v sredo. Tekmi sta prinesli izvrsten sport in bi zaslužili boljše poseta. Zlasti velja to za tekmo Ilirija : Reka, ki po lepoti in napetosti ni zaostajala za najboljšimi tekami letošnje sezone. Rezultati se glasio:

Slavija : Mladika 3:0 (3:0).

Mladika, ki si izrazito prizadeva igrati kombinacijski nogomet in ima v svojih vrstah dober material, tehnično ni bila še zrela, da bi se mogla z uspehom upreti energični in hitri igri telesno mnogo močnejšega moštva Slavije. Poleg telesne premoči je pokazala Slavija tudi trezno skupno igro in povprečno dobro obvladaje žoge. Vse tri gole je dosegla Slavija v prvem polčasu, ko se Mladika še ni privadila načinu nasprotnikove igre. — Tekmo je vodil objektivno sodn. kandidat Lukežič.

Ilirija : Reka 2:1 (1:1).

Obe moštvi sta nastopili v dobrih sestavah, v katerih ni bilo opaziti slabih točk. Posebno Ilirija je predvedla izpolnjeno in smoteno skupno igro, v kateri je bil vsak posamezni igralec popolnoma na mestu. Individualno sta se izte enajststotice vendarle dvignila centerhalf Bergles in branilec Strehovec. Reka ni postavila tako homogenega moštva, izraznava pa je ta minus skoro docela s tem, da je imela povprečno močnejše igralce, ki so se odklovali z zelo tehnično in prodornostjo. Najbolji igralec Reke je bil centerhalf Tuma, najopasnejši napadalec

Japonski plavec Tsuruta.

Nemec Rademacher, ki je že več let veljal kot najhitrejši plavec, je moral na olimpijadi doživeti svoj prvi veliki poraz. V plavanju na 200 m je podlegel Japoncu Tsuruti, ki ga kaže gornja slika, ki je preplaval 200 m v času 2:48,8. Tsuruti je od začetka plaval v enakomernem tempu, dočim se je Rademacher zanesel na končni spust, s katerim pa je prepozno pričel ter podlegel.

O rokah

J. C. Lavater

Da so človeške roke tako različne in tako neslične druga drugi kakor obrazi, je že davno dognana stvar, ki ne potrebuje nikakega dokaza.

Prav tako kakor je nemogoče najti dva popolnoma si enaka obraza, je nemogoče nalepeti na dvojce docela sličnih si rok pri dveh osebah. Čim sličnejši so si obrazi, tem podobnejše so roke.

Kakor so vobče človeški značaji različni, tako so različni posamezni deli njihovega telesa in iz istega razloga, ki vlada njih značaj, se razlikujejo tudi njihovi udje.

Ta raznolikost značaja se javlja, kakor uče izkustva, zlasti na rokah. Ona je tako mnogostranska kakor so mnogostranski odnosa, razmere in izpremembe rok.

Tako se n. pr. jasno opazja raznolikost njihove mase, njih kosti, živcev, mišic, mesa, njih trdnosti, barve, obrisov, njih gibkosti in pokoja, njih proporcij, dolžine in oblosti.

Naravno je, da je sleherni roka v kar največji analogiji s telesom, čigar ud je (izvzeti za seveda izredni primeri). Kostji, živci, mišice, kri, koža roke so očitveno nadaljevanje tistih kosti, živcev, mišic, tiste krvi in kože, ki pokriva ostalo telo. Tista kri je v srcu, v glavi in v roki.

Vsaka roka se prilaga samo tistemu telesu, čigar del je, in nobenemu drugemu. Poskus lahko napraviti vsak trenutek,

primerjaj tisoč rok z eno; med vsemi tisoč ni niti ene, ki bi jo lahko postavil namestu one prave.

Toda slikarji in kiparji ipak sestavljajo homogene pojave iz vsakovrstnih idealnih delov, ki jih jim slika domišljija. Nu, torej?

Dokazile nasprotno od onega, kar hočete dokazati. O tej homogenosti bi se dalo govoriti. Kdo naj sodi o njej? Menim, da fizijonomik in nihče drugi; fizijonomik, ki je harmonijo posameznih delov telesa občutil, jo razkomadil in zopet občutil v sestavljeni celoti. A fizijonomik, baš on zaznava malone v vseh umetninah to skrupiranost heterogenega. »Toda kjer je ta homogenost vidna? Tam se torej ne more govoriti o krpučanju, takrat je torej umetniški svoj original — srečno idealiziral? Ne, le dobro ga je kopiral, Original ali ono, kar je bilo sestavljeno, je bilo analogno in se je dalo ne sicer skrupirati, pač pa sestaviti, stopiti in ugledati, tako da nudi vtis homogenosti.

Gotovo je in ne samo gotovo, nego tudi jasno, da ni mogoče ne roke, ne prsta iz narave prilagoditi kakri drugi rami ali roki, da bi nastala homogena celota in ne skrupulac. Dali je umetnost (ki vendar ni, ne sme in ne more biti nič drugega kakor zgolj posnemanje narave) modrejša od narave, nočemo preiskovati. Umetnost čije bistvo je v obrezovanju, okrajnjenju in krpučanju, zna seveda stvari prebistiti, in kadar je najbolj firanirana, je to prebeljenje nezaznavno. Narava učinkuje od znotraj naravno, umetnost od zunaj navznoter. Narava

desno krilo; izvrsten je bil tudi vratar Malič, ki je imel mnogo težavnega dela. Prvi gol je dosegla že v prvih minutah Reka, izravnal je Bergles s krasnim voley vzetim centrom desnega krila. V drugem polčasu je prevladala v polju taktično pravilnejša igra Ilirije, obrambi Reke pa je vedno še v zadnjem hipu uspelo preprečiti nadaljne uspehe Ilirije, dokler ni v 23. minuti spremenil Bergles zaradi roke diktirano enajststotrovko v zmagosni drugi gol. — Tekmo je sodil dobro, brez kakve večje napake sav. sodnik Ahčan.

V prihodnje kolo prideta torej Slavija in Ilirija, ki bosta igrali v torek ali v soboto.

Ostale nogometne tekme

Praga: DFC (Praga) : DFC (Ustje) 5:1 (3:2); Rapid : CAFK 7:1 (3:0).

Frankfurt: Fussball-Sportverein : Hašk 6:0.

Wiesbaden: Hašk : SK Wiesbaden 5:4.

Dunaj: Vienna : Hungaria 1:1 (1:0); Rapid : Hertha 4:1 (4:0); Austria : FAC 3:1 (1:1); WAC : Libertas 4:1; Wacker : Nicholson 3:3 (2:1).

Altona: Južna Nemčija : Severna Nemčija 5:3 (3:3).

Hazena

Ilirija : beograjska reprezentanca 10:3 (4:2)

Beograd, 12. avgusta. Včeraj je hazena družina ljubljanske Ilirije odigrala prvo tekmo na svoji turneji po Srbiji. Včerajšnja tekma je bila gotovo ena najlepših na tej turneji. Nihče ni pričakoval, da bo ljubljanska družina zmagala proti beograjski reprezentanci, zlasti ker se je vedelo, da Ilirija ne more nastopiti kompletna, kljub temu je Ilirijanska družina izvojevala vi-

soko zmago z 10:3 (4:2), kar pomeni za naš hazenski sport izreden uspeh.

Tenis

Teniški turnir za prvenstvo Slovenije

Prvak Karol Hitzl (Rapid).

Maribor, 12. avgusta. Danes se je zaključilo tridnevno tekmovalje za teniško prvenstvo Slovenije. Tekmovalje je priredil ISSK Maribor. Igralo se je na vseh prostorih Maribora in Rapida.

Turnirja se je udeležilo 56 igrancev, in sicer člani ISSK Maribor, SK Rapid, SK Ptuj, TSK Ptuj, SK Celje, SK Ilirija in TKD Atena.

Rezultati so bili:

Gospodje single: 1. Hitzl (Rapid), 2. Gasparin (Maribor), 3. Bergant (Maribor), 4. dr. Blanche (Rapid).

Dame single: 1. Hitzl (Rapid), 2. Stergar (Maribor), 3. Babič (Maribor), 4. Scherbaum (Rapid).

Gospodje v dvojce: 1. Hitzl — dr. Blanche (Rapid), 2. Novak — Zajc (Atena), 3. Bergant — Zolger (Maribor), 4. Roglič — Babič (Maribor).

Dvojica mešana: 1. Hitzl — Hitzl (Rapid), 2. Stergar — Gasparin (Maribor), 3. Berec — Zolger (Maribor), 4. Babič — Babič (Maribor).

Sodniško nagrado je dobil g. Bergant.

SK Ilirija. — Redna seja klubovega predsedstva se vrši danes, v ponedeljek ob 20.30 v kavarni Evropa. Istotam točno ob 20. kratka seja načelstva nogometne sekcije. — Tajnik.

SK Ilirija, nogometna sekcija. — Danes, v ponedeljek ob 18. uri trening na dva gola za I. moštvo. Točno!! — Načelnik.

Najboljše pogoditve zmagovalcev na amsterdamski olimpijadi

Razdelitev 30 nagrad «Ponedeljka».

Razpis 30 lepih nagrad «Ponedeljka» za najboljše pogoditve zmagovalnih telovadnih vrst in šampiona na amsterdamski olimpijadi je vzbudilo veliko zanimanje ne samo v sokolskih vrstah, temveč tudi med drugo napredno slovensko javnostjo. V kratkem roku od minulega ponedeljka do četrtka zvečer smo prejeli nič manj kakor

1362 odgovorov.

V tem, za slovenske razmere prav lepe število odgovorov je, prišel temeljito do veljave stari pregovor: Kolikor glav, toliko misli. Glede šampionov je daleko pretežna večina glasovala za Štuklja in Primožiča, a zmagovalno vrsto so naši ocenjevalci večinoma izbirali med Čehoslovaki (okrog tri četrtine vseh odgovorov). Jugosloveni in Italijani. Za prvenstvo Švicarjev so glasovali le štirje. Na drugo mesto so največ postavljali Jugoslovane, potem Čehoslovake in druge. Skoro ena tretjina reševalcev je pravilno postavila Jugoslavijo na tretje mesto. Zanimivo je tudi, da je nad polovico ocenjevalcev prisodilo četrto mesto Franciji, ki ga je res tudi dobila. Največ napačnih prerokovanj je glede Italije, ki so jo vsi ocenili za višje mesto, kakor ga je v resnici dosegla.

Točne pogoditve celotnega rezultata, žal,

Nesmrtni Hlestakov v boljševiški izdaji

Kako je preprost ruski delavec potoval po Rusiji, vlekč za nos sovjete, igral vlogo sina brazilskega konzula, sprejel denar, se dal častiti in slaviti — slednjič pa končal v ječi.

Aleksander Serbin, navaden delavec Martiove tvornice v Nikolajevu, si je izmislil originalno potovanje po Rusiji, ki se je obneslo podobno kakor potovanje junaka Gogoljevega junaka Hlestakova v «Revizorju», samo s to razliko, da je gogoljevski Hlestakov izgubil brez sledu, medtem ko so njegovega sovjetskega posnemovalca dobile v pest oblasti in ga zaprle.

Serbin izprva ni imel nobene sleparske namere. Hotel je prehoditi pot od Nikolajeva do Vladivostoka, t. j.

evropsko in azijsko Rusijo.

Ko je pa svoj sklep začel realizirati, mu je šinilo v glavo, da bi bilo prav, če bi malo popustolovil. Začel se je izdajati za bolgarskega delavca, ponekod pa tudi za sina brazilskega konzula. Da pa mu ne bi prehitro prišli na sled, je često menjaval svoje vloge in se je časih izdajal tudi za delavca iz Amerike, ki je prišel v Rusijo, da bi se na lastne oči preveril, kakšna je dežela v dobi boljševizma. Kakorkoli se je kjerkoli pojavil — povsod so mu verovali in ga podpirali.

Ko je prišel v Kazan, glavno mesto tatarske republike, se je izdajal za

sina brazilskega konzula

na Kitajskem. Člani sovjeta so morali biti zelo preprost ljudje, kajti verovali so mu

na prvo besedo. Nihče ga ni vprašal po izkazilih, da niti tega ga niso vprašali, če obvlada španščino, ki bi jo kot sin brazilskega konzula nač moral »govoriti. In kazanski sovjet je šel pustolovčju v vsem na roko; ponudil mu je svoj avtomobil, dal mu je stanovanje in hrano v odličnem hotelu «Kazanski dvor» in celih 11 dni so ga prevažali z avtomobilom in s konji po mestu in okolici. Tatarski prosvetni komisariat mu je celo dovolil, da si je lahko ogledal vse zgodovinske znamenitosti in mu je dal na pot spremljevalce in razkazovalca. Končno mu je osrednji izvrševalni odbor ponudil

75 rubljev podpore.

Serbin jih je seveda rad sprejel in vtaknil v žep. Na dan odhoda je bil velik banket, na katerem so se člani sovjeta nastili. Na tem banketu so izročili Serbinu, «sinu brazilskega konzula»

zlato oro

v spomin na obisk v središču tatarske države.

Iz Kazana se je pustolovec napotil v Petronavlovsk. Ta se je začel izdajati za brazilskega delavca. V spremstvu službenih funkcionarjev si je ogledal več podjetij. Počastil je s svojo navzočnostjo

tvornico konzerv, mlin, pivovarno in tvornico za kožo.

Naposled je izrazil željo, da bi rad videl kirgiško vas. V Petropavlovsku je Serbina gostil krajevni sovjet. Dali so mu na razpolago dva avtomobila. Ko je odhajal, so mu darovali kožuh in 30 rubljev.

Zadovoljen, da gre vse tako gladko od rok, je Serbin zavil naprej, v središče kovinske industrije, v Zlatoust. Predstavil se je mestnemu sovjetu kot

delavec iz Amerike.

Sovjet mu je rokolnil obleko in 50 rubljev denarja. V nekem sosednem mestecu se je pustolovec zadovoljil z manjšo podporo 25 rubljev in s stanovanjem in hrano. V Sverdlovskem pa se je Serbin izdajal za kovinarja iz Brazzilije. Nakazali so mu brezplačno sobo in hrano ter so mu dali na pot še 40 rubljev gotovine. Strokovno društvo kovinarjev mu je priredilo

bučno odhodnico.

Teško bi bilo našteti vsa mesta in kraje, ki so nasleda večjemu sleparju. Kadar ni dobil več, je Serbin rad vzel tudi samo 10 rubljev. Toliko je n. pr. dobil v Ufi. Baškirski prosvetni komisariat pa je dal Serbinu na razpolago posebnežnega komisarja, ki je razkazoval »visokemu gostu«, krajevne znamenitosti. Serbin je

jahal na konju kot kak general.

spremljali so ga vojniki in povsod je bil prijazno sprejet in dobro pozvošen.

Pregovor pravi, da bedi lonec k vodniku dokler se ne ubije. In prišel je ta žalostni dan tudi za pustolovca Serbina. Ko se je slepar šetal v družbi vojakov, je prišla

odnekod tiralica kriminalne policije. Policija je

Serbina aretirala

ter ga odpeljala tja, kjer je mesto za take tipe.

V Gogoljevem «Revizorju» čitamo, kako piše Hlestakov pismo svojemu prijatelju Trjapičkinu. Roga se dobrim kmotičem, ki jih je varal in ki so mu nasledli. Isto je ponovil tudi Serbin. Pisal je svoji rojakinji v Odesi:

«Oh, ko bi Ti vedela, kako me spoštujejo in časte . . . V Kazanu so me imeli za brazilskega konzula iz Kitajske.

Člani izvrševalnega odbora — korakali za menoj v sprevedu.

Zvali so me «mistra Binsa». Stanovanje sem imel v najboljšem hotelu in vsi so se mi lakali. Za slovo so mi darovali še zlato oro in so mi še nakazali vožnjo v prvem razredu. Tudi drugod so me sprejemali kakor !povega boga. Še več! Izdali so mi

listine, ki so izpričevale, da sem res prišel iz Brazzilije . . .

Nasmehnila se mi je sreča, ki mi bo osigurala dolgo in brezskrbno življenje . . .

Popis te pustolovštine je objavil ruski list «Večerna Moskva», ki izraža zažudenje, da se Rusija v pogledu pustolovstva ni prav nič spremenila od Hlestakovih časov do danes. List tudi poziva ruske republike, naj se skrbno čuvajo pred globljetrotjerji, ki preplavljajo ves svet v tako velikem številu kakor še nikoli. Sovjete na svari, naj bodo previdni in naj se ne pustijo . . .

Smeh! Krhoht!

Nerazdružljiva ljubljena publike

Pat in Patachon

v prekrasni zimski idili

Ljubav v snegu

Predstave ob: 4., ½8. in 9.

LJUDSKI KINO (MATICA)

Telefon 2124.

Zdravniške zgodbe

Nedavno je umrl znan zdravnik za ženske, o čigar ožiem področju so krožile razne govorice. Kot oznaka te njegove specialitete je veljala beseda: »En sam prijem, nobne otroške postelje!« Nekoč je bil dr. Iks med zastopniki pričajočih se učeniakov, ki so želeli neko nevšečno zadevo častno poravnati. Ko so nekateri izrazili bojazen o morebitnih posledicah, je izjavil navzočen šaljivec: »Nič se ne bojte, gospodja! Kamor pooseže dr. Iks, ni nobenih posledic . . .«

Ljubljanska nedelja

Žalovanje Ljubljane. — Nepotrebna stroga pripravljenost policije. — Pretep okrog cirkuških vozov. — Hud škandal iz ljubosumnosti. — Kopalna sezija še ni minila.

Ljubljana, 12. avgusta.

Ljubljana je kakor vse te žalostne dni po smrti Stjepana Radića tudi danes in včeraj pokazala, kako

globoko sočustvuje s bratskim Zagrebom in celim hrvaškim narodom.

Da spremimo k zadnjemu počitku velikega voditelja hrvaškega naroda, se je odpeljalo včeraj s popoldanskimi vlaki v Zagreb na stotine ljubljancev, veliko število pa jih je šlo še z današnjim jutranjim vlakom.

Ljubljanci se menda ves dan niso pomenovali o ničemer drugem, kakor o Radiću in žalosti, ki tare hrvaške brate in z njimi vse poštene Slovence. »Kaj bo sedaj?« so se spraševali s skrbjo vsepovsod.

Oblastva so očitno celo v Ljubljani prikazovala nemirov.

zato je vladala na policiji skoro ves dan stroga pripravljenost in so na dvorišču zomet čakali izmučeni stražniki.

V ostalem smo imeli zopet krasno solno nedeljo, ki je poglajala Ljubljano na vse zgodaj iz postelj. Živahen je bil že početek nedelje, posebno v Lattermanovem drevedu okrog šotorov cirkuša Kludskega. Še preden se je sobotna noč prelila v nedeljsko jutro, je po kratkem odmoru, ko so se natulile lačne zverine v svojih kletkah, završalo pod cirkuškimi vozovi, kjer se je med sumljivimi prenočevalci v prosti naravi vnel hud prepir,

ki se je kmalu po 1. razvil v še hujši pretep. Šlo je za prostore, kajti vsakdo je hotel biti pod streho, saj so na nebu še vedno strašili črni oblaki, ki so vedno znova obljubljali dež. K sreči je naliiv izostal, pod vozovi pa se nemir nikakor ni hotel poliči in slednjič so nemirneži priklicali stražnike. Še v mraku so čuvarji reda in miru osemnajst oseb najrazličnejše starosti, vmes celo nekaj žensk, samih ahasverskih duš, povedli v Zagrebčanov, ki so dospeli s cirkuškom in dan na dan moleddovalno direkcijo, naj jih sprejme v stalno službo.

Stražniki so celo pisano krdelo odvedli na policijsko direkcijo, nakar so jih s popoldanskimi vlaki spravili prisilnim potom v njihove domovinske občine. Vsem to ni bilo po volji in so nekateri glasno protestirali, češ: »Od cirkuša pa ne gremo proč!«

Prijazna scena se je odigravala okrog 5. zjutraj tudi na Vodnikovem trgu. Družba treh kavalirjev ter gospe Olge, avstrijske Nemke, se je dolgo časa zabavala v bližnjem baru. Mož je postal sčasoma ljubosumen na cirkuškega uslužbenca Jožka, pozmee pa se mu je zopet zazel nevarnejši potnik Andrej, ki menda res ni tako nevšečen. Do razigrane dame si je vsakdo v družbi lastil nekaj pravice, kar se je obravnavalo po odhodu iz bara na omenjenem trgu. Zaradi številnih nespornostov pa

so se vsi nenadoma pričeli obdelavati s pestmi,

kar sta opazila dva stražnika, ki sta imela oba dovolj posla, da sta družbo v svrhu pomirjenja odpravila na policijo. Tu so se vsi legitimirali, nakar so bili brez nadaljnega odpušeni. Komaj pa so bili zopet na cesti, je na Muzejskem trgu ponovno prišlo med njimi do neklih diferenc, ki so vodile prav zares v luknjo. Pretepal so se vsi na žive in mrtve, vmes pa kričali kakor za stavo, tako da so jih morali stražniki spraviti nazaj na stražnico ter jih vtakniti do iztreenjenja v zapor. Najhujše pa je še sledilo. Zaporov nevajena dama se je tako razhudila, da je dobila živčne napade — ter vpila na policiji dobro uro tako silno, da je zbudila prebivalstvo vseh bližnjih hiš in so bili vsi bližnji stanovalci oropani najslajših trenutkov jutranjega spanca.

Sezija kopanja

zaradi trajajoče vročine, seveda, tudi še ni minula. V nedeljo je zopet kar mrgoleto rjavih teles tako na Savi kakor na Ljubljani, v Koleziji, na Sori in v Malem grabnu. V ljubljanski okolici ni manjkalo prireditelj. Prevladovala so gasilske veselice. Največji dirindaj je menda vladal v Kosezah, kjer so imeli žegnanje in so muho »klalici«.

★

V mestu se tekom nedelje ni pripetila nobena večja nesreča, pač pa so pripeljali v splošno bolnico več poškodovancev z dežele.

V Sajevcu pri Ribnici sta se sprla tesarski mojster Bartol ter njegov sosed, Bartola je sosed med prepričom z vso silo udaril po glavi ter ga tako močno poškodoval, da so ga morali prepeljati v bolnico v Ljubljano.

V Dobrunjah je 4-letni sinček posestnika Mihe Perkov skočil po nepravdnosti v kotel, v katerem se je kuhala klaja za živino. Mali Mihec se je pri tem hudo opeknel na obeh nogah in so ga morali takoj spraviti v bolnico.

V splošno bolnico so prineli dalje tudi 14-letno Matildo Zupančičevo iz Beričevega, ki je pri poskušni vožnji s kolesom padla in si zlomila desno nogo.

V soboto ponoči so pripeljali z rešilnim avtom v splošno bolnico 26-letnega Dragota na Oražma, po poklicu črkoslikarja, sina Župana iz Most. Fant se je doma v prepriču s starši močno razjezil. Po končanem prepriču je izrekel še nekaj nerazumljivih besed, nakar je odšel v sobo, pograbil nož ter si ga zapilil tik nad srcem v prsi. Oražem se je kmalu sesedel in so ga domači našli vseh okrvavljenega šele čez nekaj minut. O dogodku je bila takoj obveščena bližnja stražnica, odkoder so telefonirali po rešilni avto, ki je težko ranjenega obupanca nemudoma odpravil na kirurški oddelek. Oražmovo stanje je zelo opasno.

Mariborsko pismo „Ponedeljku“

Maribor žaluje. — Številni Mariborčani so se odpeljali na pogreb Stjepana Radića. — Izlet udeležencev učiteljskega kongresa v Rogaško Slatino. — Pestra kronika malih dogodkov.

Maribor, 12. avgusta.

Tudi Maribor se je danes na pogrebnem dan Stjepana Radića odel v žalno obleko. Nekateri, ki so se dozdaj obotavljali iz strahu pred klerikalnim terorjem, so danes le prišli na dan z žalnimi ali pa z narodnimi zastavami, ovitimi s florom. Na glavnem kolodvoru se je kljub splošni žalosti zbrala tako zvana katoliška omladina z godbo. Četudi so vsa društva brez razlike strank za danes odpovedala svoje s težavo aranžirane veselice, tako celo podoficirji in vsa športna društva, niso mogli Orli preložiti svojega izleta v Konjice na praznik ali pa na prihodnjo nedeljo. Ker so imeli tudi ljudje po mariborski okolici, kjer je ob nedeljah toliko zabave in godbe, iz lastnega nagiba toliko obzirnosti, da so ustavili vsako zabavo in vsako godbo, se zdi klerikalni izlet očitna demonstracija.

Gostje na učiteljskem kongresu so zjutraj okrog devete zasedli dva velika mesta na avtobusa, s katerima so napravili izlet v Rogaško Slatino.

Izmed nezgod je omeniti naslednje: 48-letna, v Slovenski ulici stanujoča Elizabeta Sekavčnikova je padla po kletnem stopnišču tako nesrečno, da je dobila precejšnjo rano na temenu. Po prvi pomoči jo je rešilni oddelek odpeljal v bolnico.

V gostilni »Pri Jelenu« so se pa spet enkrat stekli. Franc Petek, 19-letni hlapec, se je v prepriču zavzel za svojega prijatelja ter jo je pri tem izkupil. Nekdo ga je z vso močjo udaril po levem očesu. Zadevo preiskuje policija. — V celici mariborske jetnišnice okrožnega sodišča se je v noči od sobote na nedeljo obesil 34-letni Rudolf Zagoršek. Ko je paznik zjutraj pregledoval celice, je našel obupanca visečega na hlačenem jermenu. Kaj je vzrok samomoru moža, ki je bil obsojen na malo zaporno kazen, še ni dognano.

Mariborski tatovi so postali silno požorni. Svoje torišče so prenesli na samostane in cerkve. Davi so posestili gospodinjsko šolo šolskih sester v Mlinski ulici ter odnesli kandidatinjo T. Ž. par nizkih čevljev. Tatvine je osumljena neka beraičica, ki se večkrat oglašala na samostanski porti.

Neki Fran Jenko z Dunaja si je hotel ogledati frančiškansko cerkev; ko jo je zapustil, je opazil, da mu je nekdo izmaknil nov klobuk, vreden 28 šilingov. Tatvina je prijavljena policiji.

Današnja policijska kronika beleži pet aretacij zaradi raznih deliktov. Med njimi je tudi nekdo, ki je bil aretiran zaradi neklih komunističnih vzklikov v gostilni. Med 26 prijavitelj za razne navadne prestopke jih je kakor običajno v nedeljah, kar 10 zaradi prekrščenja cestnopolijskega reda in avtomobilskih predpisov.

Mariborska nedelja je bila v splošnem mirna, nekam žalostna in v zvlie ledemu vremenu pobita. Tudi iz Maribora je odšlo precej ljudi na pogreb Stjepana Radića v Zagreb, drugi so pa šli po običajnih izletih v okolico

Danes zadnjikrat ob:

4., ½8, in ¼10. uri

Krinke in šale

Prekrasna slika bednega cirkuškega življenja.

V glavni vlogi:

Jaque Catelain

KINO IDEAL

Številne elementarne nesreče

Ljubljana, 12. avgusta.

V soboto pozno popoldne se je nebo nenadoma pooblačilo. Od zahoda in juga sem so pritisnili deževni oblaki, ki so se v dobrih 15 minutah razgrnili nad nami. Pri tem so se pa ponekod močno zredčili in se je tu pa tam zasvetlikalo skozi oblake modro nebo Okrog 19.45 se je razprostrla čez ves nebosklon od zahoda proti vzhodu pestrobarna mavrica.

Pojav pa je trajal samo nekaj trenutkov, kajti kmalu so začele v zraku švigati ogromne kače. Sledil je tresk na tresk in vse je v strahu pričakovalo toče. Toda nič tega. Bliskalo in treskalo je dalje. Ljubljanska tla pa je dež komaj orosil.

Pač pa je bila nevihta po Gorenjski in je okrog 19. tresčilo v Goricanah v hlev škojfijske pristave. Nastal je velik ogenj, ki se ga je posrečilo okoliškim gasilcem dogasiti še-le pozno zvečer.

Skoro istočasno je udarila strela tudi v Stožič, in sicer v gospodarsko poslopje »pri Urbančku«. Tam se je posrečilo posavskim gasilcem udušiti požar ter odstraniti vsako nadaljno nevarnost šele okrog 21. ure. Škoda, ki jo je napravil ogenj, je znatna, vendar je krita z zavarovalnico.

Okrog 19.30 je udarila strela tudi v novo vilo posestnika Josipa Magistra v Vižmarjih. Bila pa je k sreči slaba ter je razbila le kakih 250 komadov strešne opeke ter poškodovala zid.

Strela je dalje udarila tudi v par kozolcev in dreves nad Vičem, kjer pa ni napravila posebne škode. Tudi zunan na deželi je strela udarila na več krajih.

Kaj se godi v naših krajih

Pogreb najstarejše Beograščanke. — Zaročenka vrgla zaročenca v obraz raztopino lužnega kamna in izvršila samomor. — Usmrtitev dveh zloglasnih razbojnikov v Valjevu. — Samomor mladega študenta iz nesrečne ljubezni.

Te dni se je vršil v Beogradu pogreb najstarejše Beograščanke, 92 let stare Sofije Rističeve, vdove po Jovanu Ristiću, bivšem kraljevskem namestniku. Rističeva je bila rojena leta 1836, v Beogradu kot hčerka nekdanj slovitoga trgovca Hadži Tome. V letu 1854. se je poročila z Jovanom Ristićem, ki je umrl 23. avgusta 1893. Po moževi smrti je živela v osamljenosti. Bila je prav do zadnjega čila in sveža ter je imela prav izvrsten spomin. O marsikaterih dogodkih, ki so se zgodili pred nedavnim časom, je pripovedovala, kakor bi se pripetili še le včeraj.

★

Milica Turanova in Gjorgje Odošaić, železničarski ključavničar v Subotici, sta bila že dolgo časa zaročena. Njuna ljubezen je bila srečna, dokler ni zaročenec te dni zvedel, da ima Milica nezakonskega otroka. To je Odošaića zelo bolelo in sklenil je prekiniti z Milico vse zveze. Dogovorila sta se še za zadnji sestanek. Ob določenem času sta se sestala in takrat je Milica brez vsake besede vrgla Gjorgju v obraz raztopino lužnega kamna. V strašnih bolečinah je bil hudo ranjen Gjorgje prenešen v bolnico, dočim so Milico aretirali. V zaporu je Milica v momentu, v katerem ni nihče manj pazil, izvlekla iz nedrji stekleničko, napolnjeno z raztopino lužnega kamna, in jo izpila do dna. Milico so prepeljali v brezupnem stanju v bolnico.

★

V soboto sta bila v Valjevu ustreljena hajduka Ivanka Makstović, rodom iz Drenovca, in Baja Omerović iz Bastave, ki sta bila pod vodstvom zloglasnega hajduka Dragoljuba Bojovića, nad katerim se je izvršila smrtna kazen že leta 1925. strah in trepet zlasti valjevskega, užičkega, rudniškega in drugega okrožja.

Pred nekaj dnevi je dopotoval iz Kosovske Mitrovice v Skoplje Filip Gjukanović, dijak IV. razreda kosovsko-mitroviške gimnazije. V Skoplju se je nastanil v hotelu »Prizren«. Naslednjega dne je Gjukanović zgodaj zjutraj vstal, se hitro umil in oblekel, nato pa je ves nervozen zapustil sobo ter se podal na cesto. Kmalu pa se je zopet vrnil, zaprosil vratarja in hotelirja, naj ga ne motita, in se zaklenil v svojo sobo. Ko sta vratar in hotelir opazila, da Gjukanović dolgo časa ne pride iz sobe, sta začela sumiti, da nekaj ni v redu. Zato sta dala vrata s silo odpreti in ko sta stopila v sobo, se jina je nudil strašen prizor. Gjukanović je ležal bled ko smrt na postelji, obraz mu je bil oblit s hladnim mrtvaškim znojem, a roka mu je s prezezanimi žilami visela raz posteljo nad umivalnikom, polni krvi. Takoj pozvani zdravnik je samomorniku nudil prvo pomoč tako, da se je Gjukanović zopet osvestil in začel pripovedovati, da je iskal službe pri železnici, ki je pa ni dobil. Iz pisem, ki jih je zapustil, je razvidno, da je mladi študent izvršil samomor iz nesrečne ljubezni. Gjukanovića so prepeljali v bolnico in je izven vsake nevarnosti.

Skrivnosti faraonove grobnice v Egiptu

Kako je živel in umrl najlepši in najljubeznejši faraon Tut - Ank - Amon, ki je umrl, ko mu je bilo komaj 18 let.

Zakladi, ki so jih našli v Tut-Ank-Amonovem grobu v »dolini kraljev« pri starodavnih Tebah, so vzbujali svoječasno senzacijo po vsem kulturnem svetu. Zanimanje širših slojev se je od takrat precej poglobilo, le v krogih proučevalcev starega Egipta se trudijo še vedno z nezmanjšano silo, da bi razkrijali tajne, ki obdajajo življenje pradednega faraona. V resnici je v tem življenju mnogo zagonetk, ki jih z dosedanjimi raziskovanji še niso mogli odmotati.

Tut-Ank-Amon še ni štel 18 let, ko je zasedel prestol svojih očetov. Veljal je za najboljšega in najljubeznejšega mladeniča svoje dobe, a v svojem 18. letu je nenadoma umrl. To je ena izmed zagonetk, ki so povzročile učenjakom že mnogo preglednice. Nekateri egiptologi so bili mnenja, da ga je porabila jetika. V resnici kaže njegovo truplo precejšnjo okzoprsnost, toda preiskali ga doslej niso, ker je zelo krhko in se bojijo, da bi jim razpadlo. Howard Carter, najditelj mumije, se je ni upal niti röntgenizirati. Tako počiva mumija nedotaknjena v faraonskem muzeju v Kairu. Medtem se spuščajo učenjaki v druge domneve o vzrokih vladarjeve smrti.

Tut-Ank-Amon je živel v sredini 14. stoletja pr. Kr. in je bil, kakor znano, sin faraona Amenofisa III. s pridevkom Slavni in neke njegove prilježnice. V tistem času je razburjala egiptosko ljudstvo strasna borba med pristaši stare in nove vere, med pristaši starega boga Amona in novega solnčnega boga Atona. Amenofis III. je bil čisto pod vplivom svoje glavne žene Taje, ki je častila solnce, tako da je cel sinu svoje prilježnice ime Tut-Ank-Aton, t. j. Živa podoba Atona. Njegov sin Amenofis IV. je šel v čaščenju no-

vega božanstva celo tako daleč, da je preložil kraj svojega vladanja iz Teb v Heliopolis (Mesto Solnca), ki je bilo posvečeno Atonu. Tja mu je sledil tudi polbrat Tut-Ank-Aton, ki se je poročil prav tako z neko princezo, častilko solnčnega boga. Iz neznanega razloga pa se je izneveril Atonu, vrnil se je v Tebe in je začel kot vladar z vso silo delovati za uvedbo stare vere. Tedaj je spreмениl svoje ime, postal je »Živa podoba Amonova« — Tut-Ank Amon. Njegovo delo je bilo kratko, umrl je v cvetu svojih let, kakor smo že omenili. Kako je umrl? To je vprašanje. So znanstveniki, ki domnevaajo, da je umrl naravne smrti, drugi govore o intrigah dvorne kamarile, tretji navajajo kot morilce zarotnike iz krogov Atonovih svečnikov. To vse so domneve. Znano je samo to, da je imel Tut-Ank-Amon skritega sovražnika v osebi svojega vojskovodje Hor-em-Heba, ki se je polastil po njegovi smrti prestola in podrl vse faraonove spomelnike. Morda je imela pri tej stvari tudi mlada Tut-Ank-Amonova vdova svoje prste vmes. Od nje se ni ohranilo nič razen majhne srebrne tablice z besedilom, ki ga je poslala po smrti svojega moža kralju v Mitaniju, kjer je tedaj kult solnca slavil največje triumfe. Sporočila mu je, da je nje mož, izdajalec solnčnega boga, umrl, da se je morala živa podoba zapuščenega Amona umakniti novi veri, da so vsi pristaši Tut-Ank-Amonovi prešli v tabor Atonovih častilcev. Prosila ga je, naj ji da enega izmed svojih sinov za moža. To vega se da razbrati iz dokumentov, ki so stari nad 3000 let. Da so našli v grobnici mladega faraona nazvlic vsem dejstvom tako neizmerna bogastva, pa razlagajo s tem, da so jih morda skriti pristaši stare vere prenesli tja.

Janko Lavrin v Sloveniji

Njegova soproga, znana angleška slikarica, pripravila serijo slik iz naših krajev.

Naš rojak, profesor univerze v Nottinghamu g. J. Lavrin, se muči v domovini in je prebil prvi teden svojih počitnic v Bohinjski Bistrici v družbi svoje soproge Nore, rojene Fry, s katero se je pred kratkim poročil v Liverpoolu. Ga. Nora Lavrinova je znana angleška slikarica in pripravila serijo slik iz naših krajev, nad katerih lepoto je zelo navdušena. V petek je g. Lavrin s soprogo odpotoval iz Bohinja z namenom, da ji pokaže še ostale lepe kraje naše domovine.

Ljubosumen cigan

Pred kazenskim senatom se je moral zagovarjati cigan Andrej Gartner, rodom iz St. Janža. Andrejček ima ljubico temnooko Angelo, vročekrvno ciganko, ki poleg svojega Andreja tudi še s kom drugim rada pokramlja.

Letos 22. junija je bila Angela v Radovljici, kjer je srečala nekega svojega znanca in se je la z njim živahno pomenovali. Ko sta bila oba v pogovoru kar zamaknjena, je nenadoma pristopil Andrej in ošinil z jeznim pogledom Angelinoga znanca, da jo je fant kar odkuril, boječ se hudega cigana.

»Kaj se ciganiš tod okoli z drugimi, če si moja ljubica?« je nahnul ciganok Andrej ter jo divje potegnil za roko. Angela ni molčala ter mu je zabrusila par poskov v obraz.

»300 Din mi da!« je ukazal cigan, misleč, da

mu bo ljubica denar kar gladko naštel, pa se je debelo zmocil. Angela se je široko zasmejala in mu pokazala svoje bele zobe ter mu postrgala korenček.

»Jaz ti pokažem, boš ti mene imela za norca.« je zavpil cigan, skočil v svoje dekle ter je treščil ob tla. Ko je ležala Angela na tleh, jo je Andrej jel brcati z nogami. Angela je hotela skočiti kvišku, pa je bil cigan urenjši, potegnul je iz žepa nož in jo sunil enkrat v levo pleče, a drugič v hrbtnico. Drugič jo je sunil tako močno, da je dekletu prizadel težko telesno poškodbo. Angela je vpila, jadikovala in klicala ljudi na pomoč. Cigan je pred ljudmi jedno zbežal v grmovje in se tam skrtil. Nekdo pa je hitel po orožnike, ki so prebrskali grmovje in zgrabili cigana.

»Pijan sem bil, ničesar se ne spominjam, usmilite se me, pustite mi mojo prostost, sad drugega nimam na svetu.« je ternal Andrej pred senatom.

Pribe so izpovedale, da Andrej ni bil tako pijan, da bi se svojega dejanja ne zavedal. Obsojen je bil na 2 meseca težke ječe, enkrat na mesec se bo postil in na trdem ležal, da bo bolj obziren, kadar se zopet sestane s svojo izvoljenko.

Šep naj bo Vaš dom!

Slikarije in pleskanje naj Vam vedno preskrbi Ivan Košak, Bleiweisova c. št. 15. Slikarstvo in pleskarstvo. Najmodernejši vzorci.

Obligatni obisk na umetniški razstavi.

Junak severnega tečaja

II.

V Kingsbayu

Nobile in radiobrojavek Biagi.

Biagi: Brezlična brzojavka ob 21. aprila, 13. ura 15 minut: Ameriški polarni letalec Wilkins je preletel severni tečaj ter je s svojim letalom srečno pristal pri Dötmansfjordu.

Nobile: Z letalom! In na tako navaden dan! Toda polet čez severni tečaj z zrakov plovom in na zgodovinski dan vojne napovedi — to bo junštvo brez primere. Sicer pa, poizvedite, ako je že prišel kinooperater. Ako je že tu, naj mi prinesejo gala uniformo in vsa odlikovanja.

Na krovu »Italie«, kapitanova kabina Malmgreen in Nobile.

Malmgreen: Še enkrat vam rečem, da je polet v teh vremenskih razmerah na ljubo fiksni ideji velika brezvestnost in pomeni smrt netrajnih ljudi!

Nobile (jezno): Kaj, vi imenujete fiksno idejo »višeno misel, da je treba na zgodovinski dan 24. maja spustiti na severnem tečaju zmagoslavno bandero fašizma in križ Svetega očeta? Corpo di Baccho! Vi niste vredni smrti v slavo fašizma! Zame pa bi bila največja sreča, umreti junaške smrti na večnem ledu in zaklicati v zadnjem vzdihljaju: Evviva Mussolini! Sicer pa smo za sigurno zaščito. Tu je podoba loretske Matere božje, tam posvečeni papežev križ, predvsem pa je tam na blazini moja psica, moj največji talizman. Zaupajte moji preizkušnosti in mojemu vodstvu.

Malmgreen (se meje): Vaše vodstvo! Dostikrat je že bilo moje življenje v nevarnosti. Toda še nikdar nisem zagrešil take vratolomnosti kakor takrat, ko sem se odločil, da vas spremljam na poletu pod vašim vodstvom, ki ga more rešiti le čudež. (Odide.)

Nobile (škrpajoč z zobmi): Očita mi nesposobnost! Cakaj, švedski pes, to mi boš poplačal!

vinski dan 24. maja spustiti na severnem tečaju zmagoslavno bandero fašizma in križ Svetega očeta? Corpo di Baccho! Vi niste vredni smrti v slavo fašizma! Zame pa bi bila največja sreča, umreti junaške smrti na večnem ledu in zaklicati v zadnjem vzdihljaju: Evviva Mussolini! Sicer pa smo za sigurno zaščito. Tu je podoba loretske Matere božje, tam posvečeni papežev križ, predvsem pa je tam na blazini moja psica, moj največji talizman. Zaupajte moji preizkušnosti in mojemu vodstvu.

Malmgreen (se meje): Vaše vodstvo! Dostikrat je že bilo moje življenje v nevarnosti. Toda še nikdar nisem zagrešil take vratolomnosti kakor takrat, ko sem se odločil, da vas spremljam na poletu pod vašim vodstvom, ki ga more rešiti le čudež. (Odide.)

Nobile (škrpajoč z zobmi): Očita mi nesposobnost! Cakaj, švedski pes, to mi boš poplačal!

Odlomek iz poročila uradnega fašističnega lista 28. maja

Odkar je general Nobile izvršil nesmrtno fašistično junštvo s svojim poletom čez severni tečaj in dokazal svetu, da je za Mussolinijev Italijo vse le igrača, še ni nobenega poročila od »Italie«. Človeštvo se boji za usodo fašističnega junaka. Vse dr-

žave tekmujejo za njegovo rešitev, da bi postale vsaj malo deležne njegove slave. Toda Italija bo rešila sama svoje sinove, ali pa bodo umrli junaške smrti.

Nobilov rdeči šotor na ledeni ploskvi Nobile, Zappi, Mariano.

Nobile: Ali sta me razumela? Živeža in obleke vama ne morem dati, toda dam vama Malmgreena, ki ima zlomljeno roko in toplo obleko. (Zappi in Mariano pozdravita in odideta.)

Nobile (sam): Ta prokleti Amundsen! Še s prstom ne game, da bi rešil svoje stare tovariše!

Na ledeni ploskvi Nobile in njegovih pet tovarišev.

Nobile: Silno me boli, da vas moram zapustiti, toda Lundborgh hoče tako. Ima strogo povelje. Toda prisegam vam pri Mussolinijevi glavi, da ne bom miroval niti trenutke, dokler ne boste rešeni vsi. Če bo treba, pridem sam po vas.

V Lundborghovem letalu Lundborgh in Nobile.

Nobile: Prosil sem vsakega posameznika, pa se nihče ni hotel rešiti prvi. Izjavili so, da rajši umro pred mojimi očmi, kakor pa da bi me kdo pustil na ledu. Tako sem mo-

ral s težkim srcem doprinesel to žrtev.

Lundborgh (ironično): Na vsem svetu ni kapitana, ki bi doprinesel tako žrtev!

Nobile (ponosno): Kaj ne? In Amundsen se je izgubil, pravite? Gotovo je šel na pot zopet premalo pripravljen. Sedaj bo treba še njega iskati.

Lundborgh (se izkašlja).

Nobilova radio brzojavka zapuščenim tovarišem

Poskusite svojo srečo! Rešite se iz lastne moči v čolnih iz gumija, ki jih imate na razpolago. Ne čakajte, da pride po vas kako letalo ali pa »Krasine!«

Na ladji »Città di Milano« Kapitan in Nobile.

Kapitan: Poročilo je resnično. »Krasine« je rešil Viglierijevo skupino.

Nobile: Štrahopetci, ki jih morajo reševati boljše viki! Zagovarjati se bodo morali pred Ducejem, ki je zapovedal: zmaga ali smrt!

Kapitan: Ruski letalec Čuhnovski trdi, da je videl, ko je letel nad Zappijem in Marianom, še tretjega moža, ki je ležal na

Poletno prehlajenje

Zakaj se moški hitreje in lažje prehlade kakor ženske

Ze dolgo let ni bilo tako vročega poletja kakor letos. Vročinski val, ki ga le redko ohladi nedolžna nevihta in blagodejen dež, vlada letos skoro neomejeno, živo srebro v toplomerih se uporno drži značke 30, še pred dnevi je popoldne vladala uprav neznozna vročina. Temperatura zraka znatno presega normalno toploto telesa: kdo bi torej mogel verjeti, da se je pri taki vročini še mogoče prehladiti? In vendar: vsi zdravniki, ki vodijo statistiko, soglašajo v tem, da je

Število prehlajenj v poslednjih tednih znatno naraslo.

Vnetje vratu in nahod, bronhitis in želodčni ter črevesni katarji se največ pojavljajo in bi jih lahko imenovali sezonske bolezni letošnjega poletja.

Normalen čas za prehlajenje sta pomlad in jesen, tista dva letna časa, ko se toplota in mraz hvalno menjavata in prihaja obleka tako pogosto v konflikt z vremenom. Mokre noge in gorjenje v mrzlem vlažnem zraku sta že od nekdaj na glasu glavnih povzročiteljev prehlada. V teh pasjih dneh sicer ne prihajata v poštev, a vendar sta nahod in angina baš zdaj v modi. Nužen zaključek: glavni vzrok prehlada ne more biti mrzlo vreme. To tudi potrjujejo raziskovalci severnega tečaja, med njimi Nansen in Shingleton, ki izrecno navajata, da vzlic silnemu mrazu v polarnih krajih nista nikdar trpela na katarjih.

Danes vemo, da se prehlajenje zlasti rado pojavi tedaj, če se vroča koža nenadoma lokalno ali generalno ohladi. Za to je pri poletni vročini prilike več kakor dovolj, zlasti kadar se koža zaradi delovanja mišic pordeči in premoči, utegne že nezadostno ohlajenje povzročiti prehlajenje. Hitro ohlajenje pa je spričo tropične vročine, ki nam jo naklanjata julij in avgust, ena izmed poglavitnih želj trpečega človeštva, bodisi da se že javlja v obliki hladne kopeli, hladne pižave ali hladnega prepriha. Z naglo ohladitvijo pa postanejo dotlej odporne sluznice dovzetnejše za infekcijske kalije, zaradi naglega ohlajenja se krvni krogotok obrne v svoji smeri, pri čemer refleksijski mehanizem zoži prvotno razširjenje periferne kožne celice in se jame kri kopičiti v notranjih organih. Nevarnost prehlada je akutna posebno tedaj, če se ta reflektorno nastala izprememba porazdelitve krvi v izvestnem času spet ne izenači in ne izravna. Bistvo utrjenja proti prehladu je ravno v tem, da je treba

trahirati reflekse, ki ščitijo organizem.

Profilaksa proti prehlajenju obstoji torej v treniranju kožnih celic, to je v treniranju reflektorične regulacije toplote. Važen činiatelj regulacije toplote pa je

znoj.

Pčasno izhlapevanje znoja pospešuje in omogoča ohlajenje, opasnost prehlada pa nastopi le tedaj, če se koža ohladi preveč iznenada. In tako smo prišli do enega izmed najzanimivejših rezultatov, kar jih je zabeležila statistika prehodov letošnjega poletja:

ženski spol je mnogo bolj varen pred poletnimi prehladi kot moški

Kje je iskati vzrokov temu na prvi pogled nerazumljivemu pojavu?

Odgovor je kaj preprost: ženske se obla-

žijo mnogo bolj smotreno kakor moški. Gori in spočaj pristižena moda, svetle, zračne obleke, gola meča — moda golih ramen se je že davno uveljavila — so za poletje nad vse primerne, ker omogočajo zraku prosto iti in s tem enakomerno ohlajenje. «Krona stvarstva» pa je pod svojo nesmotreno poletno obleko stalno obdana od plasti sopate. Platnena srajca učinkuje nalik mokri oblezi, ki se nikdar ne posuši.

Naivni ljudje pričakujejo, da bodo

Moško modo reformirati

katederski higijeniški ali pa nemara prominentni zdravniki. Toda na to bodo lahko še dolgo čakali. Stvar bi morali vzeti v roke modni veščaki, katerih dolžnost je, da

Moško obleko poletnemu času primeruo prikuje.

Ženske so v tem pogledu daleč pred nami sirotinami moškimi. Današnja ženska moda je zdrava in po njej so si ženske hotele ali ne hote utrdile svoje telo. Zato je sodbna ženska mnogo manj občutljiva napram prehladu kakor moški. Prejšnje čase je bilo skoro pravilo, da si je dama po plesu nakopala vsaj nahod: ni bila vajena nenadnega ohlajenja kože, nastalega zaradi globoke dekolteje. Odkar so se pa ženske uvadile, da se stalno gibljejo v izrezanih oblekah, so se tako utrdile, da v neobčutljivosti napram vremenskim prilikam lahko tekmujejo celo z mornarji.

Časi se izpreminjajo... Če se danes pe-lješ v vlaknu in odpreš okno, si lahko uver-žen, da v sto primerih ne bo ženska polo-žila deval in devetdeset krat, da cvleča, temveč bo protest proti svežemu zraku izvir-ral od moške strani. Moški smo danes v splošnem neprimerno manj utrjeni napram različnim temperaturnim kakor ženske. In za to se ima nežni spol največ zahvaliti baš svoji praktični modi. Čas bi bil, da bi se tudi škofje že sprijaznili s «pregrešno», zgo-raj in spodaj prikrajšano obleko, ki ženske mnogo bolj ščiti poletnega prehlada kakor »porhan in flanel»...

Se nekaj besed o hladni kopeli in o hladni pižavi. Znano je, da je priporočljivo ohla-diti se do dobra, preden greš po solnčni ko-peli v vodo, če si nočeš nakopati nahoda. Kot osnovno navodilo naj ti služi pravilo:

Prenaglo ohlajenje telesa ali posameznih njegovih organov je onemni, ki ti treni-ran, lahko vzrok prehlajenja.

S tem pa nikakor nečemo odsvetovati uživa-nja hladne pižave in sladoleha; nezumno uživanje mrzlih pižav pa povzroči želodčni ali črevesni katar. Pozabiti pa se ne sme, da je tudi poletni dovolj drugih vzrokov za navedene bolezni, da sta nahod in angina infekcijski bolezni, ki ju ni težko nalzati, in da beseda «prehlajenje» le prevečkrat služi za izgovor za druge boleznske vzroke.

Poletno prehlajenje ima ipak tudi svoje dobre strani: vzgaja k treningu in k utrjevanju telesa, a nemara bo od njega vendar-je tudi izšla pobuda za modificiranje moške mode in prilagodenje moške obleke na žensko. Morda nam bo nesrečnim zastopnikom moškega spola «sezonska» bolezen vendarle priborila gol vrat, gola ramena in lahne do-kolenske hlačke. Upajmo! Higijeniški so uverjeni, da bi poletni prehladi tudi pri moških zelo, zelo popustili.

Živi pokopani v spokorniških celicah

V kazenskem samostanu Mar Sabi v Judovski puščavi je 80 menihov, obsojenih, da počakajo v njem svoje smrti

Šest oslov je hotelo skozi razbeljeno Ju-dovsko puščavo. Zdaj po «vadiju», izsu-šeni rečni strugi doli, po vadju gori in po-tem doli in zopet gori. Vsak je imel čutaro okoli vratu, provijantno vrečo ob strani in jezdeca za seboj. Voda v čutarah je po-stajala gorka, provijant v vrečah suh in jezdec v sedih omotični. Neusmiljena je puščava, večna in pusta.

Orlovo gnezdo z visečimi vrtovi

Arabska pripovedka pripoveduje: Nekoč je bila puščava divje smaragdno-zeleno morje. Siloviti viharji so šibali njegove valove, da so se višje dvigali kakor valovi drugih morja. Toda ljudje so bili hudobni in Allah se je razsrdil nad njimi. Med naj-večjim viharjem je dvignil roko — gortje zelene vode so postale rujav pesek, morje je okamenelo sredi viharja in iz vodenih gor so postale skale in iz vodnih globin vadji.

Jezdili smo od Jeruzalema proti vzhodu, skozi Judovsko puščavo proti Mrtvemu morju. Popoldne smo dosegli obrežje ogromne kotline. 150 m globoke, z navpič-nimi stenami «Vadi en Nar». V desnem kotu te kotline stoji najčudovitejša stavba, ki jo je ustvarila kdaj človeška roka: or-lovo gnezdo, ki ga križajo viseči vrtovi Semiramide, pomešani z gotskimi zidovi, zelenimi kupolami, kubičnimi kamenitimi zgradbami in mogočnimi stolpi, vse skupaj obkroženo z mogočnim obzidjem. Je to «Mar Saba», samostan v Judovski puščavi.

Bil je kakor razmršen črn ptič

Malo pred solnčnim zahodom smo potrkali na ogromna vrata samostanske trd-njave. Sprva je bilo vse tiho, potem pa so se začeli koraki po neštetihi stopnicah, dokler ni končno zaškripal ključ v klju-čavnici. Potčasi so se odprla vrata: mrtva-ško bled menih s črno brado, v črni, za-mazani halji, je stal pred nami in nas vprašujoče zrl. Bil je videti kakor razmr-šen, črn ptič, ki je pribežal iz svojega gnezda v to mrtvaško kotlanjo. Menih je govoril le grški, dolgo časa smo mahalj z rokami in skušali dopovedati, kaj hočemo. Slednjč smo smeli vstopiti, ko smo sve-čano izjavili, da ni nobene žene med na-mi, kajti ženam je vohod strogo prepove-dan. Ker pa so jeruzalemske žene rado-vedne, se dogaja, da se najbolj pogumne oblečejo v moško obleko, samo da si sme-jo ogledati domnevne čudeže judovske pu-ščave.

Po labirintu stopnic gremo navzdol, od najvišje točke samostana, ki je na robu

kotline, pa do najnižjega zidu, ki se dviga le nekaj metrov nad dolino. Kamenite stopnice v neskončni vrsti, ki vodijo v vrtovalno globino. Vedno znova gremo preko teras, na kateri so urejeni mali vr-tovi in ki se potem, ko dospemo še nižje, izkažejo kot strehe neštetihi kubičnih hi-šic, v katerih stanujejo menihi. Vedno znova srečujemo menihe z bledimi, brez-krvnimi, od pomanjkanja izdobljenimi li-ci in mrzličnimi očmi. Vsi so podobni raz-mršenim ptičem, ko čepo pred svojimi ce-llicami. Solnce neusmiljeno pripeka; mrt-vaško tiho je okoli nas. Le tu in tam za-slišimo litanije meniha, ki moli v svoji celici.

Hiša prokletih nekdanj in sedaj

Mar Saba je danes kazenski samostan. S trpljenja polno otožnostjo narave v tej pe-klenski luknji se družijo kruta usoda izgnanih in prokletih, ki si niso sami izbrali obupne samote Judovske puščave in morajo ven-dar živeti v njej do konca svojega življen-ja. Molijo, poste se in koprne po smrti, ki jih reši tega prokletstva, obenem pa s skromnimi porcijami vise na tem smrti po-dobnem življenju, ki itak ne traja dolgo v tej klimi, pri tem načinu življenja; to je usoda 80 menihov v grškem kazenskem sa-mostanu Mar Sabi.

Poprej je bilo drugače. Tu so se vršili boji in kjer so ti, ima življenje smisel, celo v kotlini, zapuščenih od Boga, kakor je ta v Judovski puščavi: boji proti Saracenom, ki so samostan v teku stoletij vedno znova razdejali, menihe pobili, dokler ni, vedno znova zgrajen, dobil sedanjih trdnjavski zna-čaj. Mnoge s strašno nazornostjo naslikane freske pričajo, kako so se krvočelni Sa-raceni kopali v krvi ubogih menihov, in v neki votlini kažejo celo ob plapolajoči sve-čiče reže se mrtvaške lobanje onih muč-nikov.

Samostan je v V. stoletju ustanovil sv. Evtimius, njegov učenc sv. Sabas, po ka-terem je samostan imenovan, mu je sledil z več svojimi privrženci v njegovo puščav-sko samoto. Od takrat obstoji zgodovina samostana iz rušenja in grajenja, uničenja in vstajenja, monotono, kakor je monoton puščavski pesek.

Nekoč je bila puščava zeleni ocean — se-daj je morje peska. Nekoč so prebivali v Mar Sabi borci, mučeniki, sedaj je kazens-ki samostan prokletih. Nedoumljiva je mi-sel, da ni nobene rešitve za žive pokopane — le neusmiljena smrt je, kateri so bliže z vsakim vzlikom «mea culpa», ki ga še-petajo njihove brezkrvne ustnice.

Milijoni na morskem dnu

Nedaleč od irske obale leži že od 7. ma-ja 1915 na morskem dnu «Lusitania», oni morski gigant, ki ga je v začetku vojne na voznji iz Newyorka v Liverpool torpedirala nemška podmornica. S 1300 potniki, ki so takrat našli smrt, se je potopil tovor, ki je obstojal deloma iz municije, deloma iz zlata v palicah. Ze večkrat so mislili na to, da bi to zlato dvignili iz morja s po-moščjo potapljačev, zakaj da bi ladjo samo rešili z morskega dna, pač ni mogoče pričakovati. Leta 1923 je italijanski inženjer grof Carlo Zanardi iznašel patent, po katerem bi naj bilo potapljačem mogoče delati celo v takih globinah, ki so se dozdaj zele nedosegljive. Zanardi je zatreljal, da bi se po njegovem izumu dali dvigniti tudi zlati zakladi «Lusitanije», ki leži, kakor domne-va, kakih 60 metrov pod morskno gladino. Do izvršitve tega načrta pa ni prišlo. Zdaj čitamo, da se hoče spraviti na delo neka ameriška ekspedicija, ki je baje opremlje-na z najmodernejšimi aparati za potaplja-če.

Potopljeni «Laurentic»

Ameriško ekspedicijo je za to delo opo-gumil uspeh, dosežen pri dviganju angle-škega parnika «Laurentic», ki je bil torpediran v januarju 1917 takisto na irski obali. Na «Laurenticu», ki je hotel v začetku 1927 odpluti v Ameriko, je bilo za okroglo 6 milijonov funtov nekovanega zlata (prilicno je 1,7 milijarde Din). Razen tega zlata, ki je bil v zabojih, je bilo še za milijon fun-tov srebra v novcih po dva šilinga. Nema-ška podmornica je ladjo torpedirala kakih 20 km od Lough-Smillija. Takoj po kon-čani vojni je dala britska admiralteta po-topljeno ladjo preiskati, da bi je ne bilo mogoče dvigniti iz morja. In res se je le-ta 1918. posrečilo spraviti na suho 60 palic zlata, od katerih je vsaka tehtala po 14 do 28 funtov in je vredna 28 do 40 tisoč mark. Toda zaradi morskih tokov in struj se je lega ladje tako izpremenila, da je bilo po-tapljačem vedno težje priti do zlata. Vrhu tega je voda razdejala zaboje in njih vsebi-na se je pomešala z blatom. Slednjč so na nerazumljiv način pod vodo eksplodirala razstreljiva, tako da se je lega ladje vnovič izpremenila. Zaradi vseh navedenih težkoč so leta 1919. mogli dvigniti le osem palic zlata. Vse leto 1920 so porabili samo za to,

da so natančno določili lego ladje, na kar so l. 1921 dvignili nadaljnih 30 palic.

Električna »sulica«

Tedaj je neki angleški profesor izumil elektrotehničen aparat, ki znatno olajša-je dela pri dviganju tovorov s potopljenih ladij. Potapljači so dobili na poseben na-čin skonstruirane sulice, s katerimi so mo-gli preiskati pesek in blato, ki je pokrivalo potopljeno ladjo. Na krovu rešilne ladje je bil nameščen galvanometer, ki je bil z ži-cami spojen s potapljačevimi sulicami. Če se je potapljač s sulico približal zlatim palicam, se je to takoj zaznalo na odklonu galvanometra. Potapljač je potem takoj do-bil z rešilne ladje sporočilo, kje naj išče zlato. Ko so spravili zlato, ki je sedem let ležalo na morskem dnu, na suho, je bilo zlato bolj podobno zarjavlim kosom žele-za. Na ta način se je posrečilo l. 1922 spravi-ti 899, naslednje leto pa celo 1050 palic zlata z morskega dna in jih predati angle-ški banki. Na enak način so spravili iz peska in blata milijon srebrnih novcev po 2 šilinga.

Zlato španske »armade«

Prvi poskusi za dviganje potopljenih zakladov iz morskih globin pa ne segajo samo nazaj v povojno dobo. Sicer je res, da nikdar prej v nobenih vojnah ni bilo potopljenih toliko zakladov in bogastva, kakor baš za svetovne vojne, toda tudi v prejšnjih časih je morje pogotnilo razme-ruka veliko imetja. Na ladjah španske ar-made so bili veliki zakladi zlata, ki so se veda potem, ko je britsko brodogeje po-topljeno armado, izginiili na morskem dnu. To se je zgodilo pred več kot 300 leti v tober-moryskem zalivu. Ladja je bila lesena in je seveda že davno razpadla. Leta 1910 pa je neki inženjer jel misliti na to, kako bi se dali ti zakladi dvigniti. Spustili so na morsko dno mogočne črpalke, s katerimi so blato in pesek dvignili v višino in ga presejali: skozi velika rešeta. Tako so našli razne ostanke španskega orožja, zarjavle-žeblje, ukrivljene kose ladje in tudi mnogo španskih zlatih tolarjev.

Za veselice, plesne in slične pri-reditve izdeluje vabila, letake, lepake, plesne rede itd. okusno in po najnižji ceni Narodna fiskarna v Ljubljani

Mednarodno sporazumevanje

Sir Frederick Bridge, slavni organist Westminsterseke opatije, je bil s svojim prijateljem, romanopiscem Jamesom L. Playerjem v Rusiji. Ogledala sta si Mos-ko ter se hotela odpeljati v Petrograd, kjer bi se imel vršiti Bridgeov koncert.

Sijajna arhitektura Moskve ju je tako očarala, da sta pozabila na čas. Ko je Pla-yer pogledal na uro, sta imela samo še tri-deset minut časa pred odhodom vlaka.

Ko sta našla izvoščaka, nista vedela, ka-ko bi povedala, naj ju hitro pelje na ko-lodvor. Rus ni znal angleški, Angleža pa ne ruski.

— Veš kaj, je rekel pisatelj, ti posne-maj lokomotivo, jaz pa bom dal zneme-nje za odhod in žvižgal. To bo vendar razumel!

Kakor rečeno, tako storjeno. Plaver je žvižgal, da mu je pohajala sa-pa ter je neprestano dajal znamenja za odhod. Sir Bridge pa je pihal s polnimi pljučami: pfff... pfff...

Izvošček se je smejal, zmajeval z glavo ter jima z roko pokazal, naj sedeta v voz. Kočija je oddrdala. Po petnajstih minu-tah se je ustavila in potnika sta se globoko oddahnila.

— Čestitam, je rekel Bridge svojemu pri-jatelju. Ti si prebrisan! Rešena sva!

— Kaj to! Popolnoma enostavno.

Kočija se je ustavila pred umobilnicol

Pasja noč

Igralec Alfred Braun v Potsdamu ima tri pse in zelo nevroznega sosedo, ki ni mogoč strpeti laježa in je igralca tožil, da bi sod-niki igralčevim psom prepovedali to laja-nje vsaj ponoči. Vsaka stranka si je najela kar po dva advokata in ni nič čudnega, da je nastala iz same na sebi priproste zadeve skrajno zamolana načelna zadeva. Tako je začel trditi eden izmed obeh tožiteljev od-vetnikov, da je treba vzeti vso stvar s stališča, ali sme kršnikoli oseba biti v svojih privatnih pravicah tako brezobzirna, da bi zaradi takšnih pravic še bolj trpeli živi-či že itak živčno izmučenega duševnega de-lavca. Med privatne pravice kakšnega člo-veka spada n. pr. tudi ta, da smejo njegovi psi lajati.

Sodnik se je trudil, da bi obe stranki spravil in že se mu je skoraj posrečilo, ko je nastopil toženčev zagovornik s kočljivim vprašanjem, ali sme morda tožitelj zahte-vati odpravo psov sploh. Po zakonu nima te pravice, a če te pravice nima, tedaj ne more niti zahtevati, da bi se odpravilo la-jevanje, kajti celo zakon dovoljuje lu-dem, da puste svojim psom lajati, kolikor se jim ljubi, a tem se ljubi tudi samo po sebi, kakor je sodišču in splošnosti dobro znano.

Potem je nastopil spet tožiteljev odvetnik. Rekel je, da če obstoji po zakonu čnoč sod-ne eksekucije», ki traja od 9. zvečer do 4. zjutraj, ali čnoč najema», ki traja od 11. zvečer do 7. zjutraj, tedaj bi morali uvesti tudi «pasjo noč», istotako od 11. zvečer do 7. zjutraj, med katero bi bilo psom prepovedano lajati, brez posebnega vzroka.

Ubogi sodnik, ki je moral najti pravo od-ločitev med vsemi temi stališči in predlogi, je pripomnil, da je celo sam pisal svojo doktorsko disertacijo o vprašanju «pasje noči», a vendar ni stvar tako preprosta. Od-visna je namreč od psov, ne od ljudi. To so videli tudi advokati obeh strank, ki so sprejeli brez nadaljnega oklevanja ponude poravnavo. Nato so se zmenili, da se bo do sedaj sestali in se pomenili o uresnitvi tiste ideje o «pasji noči». Brčkone mislijo povabi-ti na pomenek tudi potsdamske pse, da bodo še ti zalajali kakšno pametno.

Išče se filmska igralka, ki bi predstavljala ta prizor.

KDOR OGLAŠUJE, TA NAPREDUJE!

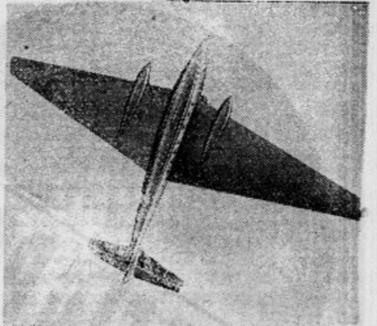
Meso iz lesa

Senzacionalno odkritje nemškega učenjaka

Na običnem zboru Društva nemških kem-ikov in Drazdanih je imel dr. Bergius, slavni izumitelj oglikove tekočine, predava-nje o izpremembi lesa v prebavljivo oglikovo hidrate. K oglikovim hidratom spadajo: sladkor, škrob, klij itd. Ti ogliko-vi hidrati so v živalskem telesu dobro izkoriščeni. Ker uporabljajo v Nemčiji skoraj polovico letno naraščajočo množino le-sa za gorilni material, obstoji pomemben gospodarski problem, če se bo dalo spre-meniti v les se nahajajočo staničnino v prebavljive, oglikove hidrate. Po daljših pripravah se je posrečilo, da se je usta-noviti tehnični zavod za premijanje lesa v prebavljive oglikove hidrate. K indu-stralizaciji bodo prešli v najkrajšem času. Pričakovati je že v dozdignem času, da bo prevzel les v gotovem smislu nalogo žita. Če bo torej les zavzel mesto žita in bo na ta način postal užiten — kakšni vidiki!

Po dr. Friedrichu Bergiusu je mogoče, da se s t.k. «oglikovo reakcijo» poseže v strukturo tvorilne substance lesa, ko se istočasno obdela skelet staničnine in se ga spremenijo v prebavljive oglikove hidrate. Ta sprememba temelji na metodi, ki sta jo iznašla že pred leti slavna monakovska učenjaka Rihard Willstätter in prof. Laslo Zeichmeister. Zanimivo je, da ni industrija takrat prav nič podvezala, da bi iznajdba tehnično izpopolnila, ker so se upirali, da bi zaradi pomanjkanja potrebnih posod operirali s koncentrirano solno kislino. Va-žen je bil tudi še neki drug moment, in si-cer misel na učinke gospodarskega znač-

ja na gospodarstvo in gotove industrije. Z odkritjem posode «Prodoriti», ki pre-neso kislino, se je moglo preiti sedaj k tehnični izpopolnitvi procesa. V bližini Ze-neve je nastala tovarna, ki se bavi s pri-dobivanjem oglikovih hidratov. Za ves svet, čigar hrana obstoji večinoma iz me-sa, je pridobivanje teh neizmerne važnosti. Nismo sicer še tako daleč, da bi mogli že jutri izdelovati iz jelke svinjsko mast in iz polomljenega stola pogačo, kljub temu pa gre za resen gospodarski problem. Či-gar pomen vsebuje za bodočnost nepre-ocenljive vrednote.

Nov tip letala.

Snubljenje

Dr. Hugo Glaser.

I.

Kadar divji petelin poje, je najveselejši as. Verjetno je, da je ta čas največesejši za divjega petelina samega in za njegove ko-žoši, toda veselo se tudi lovci, ki vedo, da je tedaj najlažje pogoditi plašnega ptiča, ki pozabi, kadar raja v ljubavnem plesu, na vse okrog sebe in je od ljubezni slep in gluhi. Kadar pride pomla v gozdu, se zbero, kakor hitro zasine jutro, vse živali: pete-lin in kure. Za rajanje si izvolijo drevo. Glo-boka tišina vlada povsodi, nikjer ne prefi nevarnost; lahko se začne. Nekaj nenavad-nih zavinkov vrata, nekaj glostastih glasov tvori preludij. Tedaj se na iztoko zablete prvi pramen in ves orkester intonira. Mla-skanje in pokanje, vedno hitreje se ponav-ljajo glasovi, dokler se ne začuje glavni krik, oni čudni šum, ki spominja na bru-šenje srpov, in ki je nekako siganje in brbo-tanje, pihanje in puhanje. Osemnajst peres v repu se pri tem razčepri do vse širine pahljatce. Spodaj pod drevesom sede kure ali pa tekajo po tleh semtertja. Dobro vedo, da je njim namenjeno, vendar pa navadno raje mirno počakajo, da mine ura petja ali pa tudi petelinjih bojev, ki jih je ob ta-kih prilikah često opazati. Časih pa se tej

ali oni kuri zazdi, da bi bilo petja že dovolj, in z nežnim vabečim klicem se jame bližati počemu petelinu. In on se klicu odzove. Drugače pa najprej dokonča svoje petje na vrhu drevesa, nakar se okorno spusti nizdol in si poišče svojo družico. Enako se vede tudi ruševce. Njegovo snubljenje je hkrati pesem ljubezni in ljubavno rajanje. Kakor divji petelin pušča tudi ruševce, kadar po-je, sleherni previdnost v nemar, ne boji se ničesar in celo, če počl strel in pade njegov soplemenjak mrtev v travo, se ne da pre-motiti, da ne bi nadaljeval snubljenja. Ne menč se za nič, skače dalje in prhuta, bob-na in puha in brusi, in kokiši prihajajo svetlohlnsko, kakor da bi zgolj iskale hrane.

Snubljenje divjega petelina in ruševca je gotovo najveličastnejše, vsekako pa je mno-go impozantnejše kakor pri gozdnem jere-bu in nekaterih drugih jerebicah in divjih kurah. Pravecne ljubavne plesne izvaja pri snubljenju tudi fazan, o katerem — mimo-grede omenjeno — trde, da živi v prostosti monogamno, v ujetništvu pa da nu je ljub-ša poligamija. Pozabiti tudi ne smemo pava. I divji i udomačeni pav razkazuje krasoto svojega repa, stopica in pleše in brusi s peruti — zato, da ugaja samici. Potniki, ki so v Indiji opazovali take prizore, pripo-vedujejo, kako lepo je gledati v gozdni jasi jate rajajočih pavov, pripominjajo pa, da je pav manj slep in gluhi pri ljubavnem snub-

ljenju kakor, denimo, divji petelin ali ruše-vec, in da se že pri najznamenitejšem šumu spomni nevarnosti tega sveta; po bliskovo strne pahljatce v rep in še pravkar od lju-bezni noreča jata jo jadno ubere v beg.

Ena izmed najbolj znanih oblik snublje-nja je petje. Ono je brez dvoma izraz za dobe parjenja zvišane vitalnosti, hkrati pa tudi sredstvo, s katerim samci vabijo samice. Prisotnost tekmeča samca le še vzpodbu-ja, da pokaže vse, kar zna. V starejših knji-gah o živalski psihologiji je snubljenje s petjem odmerjeno eno prvih mest na tem polju. Novejša biološka raziskavanja so to pesem narave, da se tako izrazimo, skrajša-ja za nekaj klic: trde namreč, da ni res, da bi si samice z nezmočljivo gotovostjo izbrale med snubači baš onega, ki najlepše poje. Ta lahna skepsa je brez dvoma upravičena, zlasti še, ker ni razumljivo, zakaj bi naj pevca, ki ga človek klasificira za najboljšega, morala tudi samica ceniti najviše. S tem ni pomen visoke poezije ptičjeje petja prav nič zmanjšan in slavčeva pesem pre-sune vsakogar, kakor tako lepo pravi Oskar Wilde v neki pravljici o tem, kako se poraja ljubezen v sreih dveh bitij, ona velika lju-bezen, ki tudi v grobu ne umre. Seveda, to je poezija in ne biologija, a tudi Brohm pravi tako: «Slavec je pesnik v najčistejšem, najlepšem pomenu besede, on daje obliko mislim in čuvstvom, veselju in bo-

lesti, hrepenenju in tožbi ljubezni, ki mu polni srce, in zna besedi najti hkrati tudi zvok in melodijo. Njegovo petje se preliva nalik čistemu, pohlevnemu veletoku; on je edinstven svoje vrste in je nedosegljiv in neposnemljiv; v presrečnosti in razumevanju tekmuje s človekom in ga v bogavstvu in lepoti glasu često celo prekaša.»

Komur je narava odkrila telesno lepoto, si mora iskati drugih sredstev za snublje-nje. Nenavadnih metod se poslužujejo raj-čice. Kadar se bliža doba parjenja in se kri jame ogrevati, zgrade samci nekake lopice. Sleherni samec si zgradi svojo in neredko mu pri tem pomaga samica. Te lopice nikakor ne služijo za gnezdo; le-te si kasneje zgrade na drevesu. Lopice si postavijo v goščavi, nekatere ptiče na Novi Gvineji pa ob vznož-ju majhnih dreves. Visoke so kakega pol metra, v premeru jim je tri četr metra, to-rej pravecna palača za male ptičice. Za stre-ho služijo listi orhidej, kjerkoli pa najdemo kako pestro pero, ko, blaga, bleščajo školj-ko, jo prneso s seboj, da si okrase lopico. Na eni strani je lopica odprta in vodi na prsto, v prostor, ki si ga slično ozaljšajo. Tam je nozorišče dogodkov; tam se od-igravajo ljubavne igre teh ptič: plesi in boji samec.

Da igra ples pri snubljenju veliko vlogo, je znana stvar. Angleški filozof Spencer me-

ni, da je v vsaki jačji duševni ganjenosti tendenca razodeti se v ritmičnih kretnjah. Ples kot izraz snubljenja je se pač mogel pojmovati v tem smislu. Slavnoznani ples štorkeji ni nikako snubljenje: samec pleše s samico kolo v zraku nad gnezdom. Toda med ljubavnimi igrami žerjavov je ples ena izmed bistvenih točk. Neka črsta žerjavov se pri tem ponaša zelo komično. Zbero se v stepi ali na odprtem polju, sklonejo krog, nato se globoko priklonijo in jamejo na gro-tesken način plesati. Z

Moč ljubezni in sovraštva

Usoda pesnikove neveste

II.

Freiligrath ji je odgovoril že po osmih dneh ter ji zadrževal svojo veliko ljubezen. Njegovo pismo, polno vdanosti in boli, je odločilno vplivalo na Karolino, ki je verjela njegovemu zatrjevanju.

Toda kakor hitro je skaljena harmonija med obema srcema, je skoraj izključeno nadaljnje soglasje. Tako se je moralo zgoditi, da se je odslej vsak sestanek med njima končal z nesoglasjem. Kakor hitro pa je moral Freiligrath zapustiti svojo ljubljeno ter se vrniti na svoje mesto, se je vselej vzbudila v njem ljubezen, ki je prevečala vsa njegova pisma Karolini.

Ko je l. 1838. izdal Freiligrath prvi zvezek svojih pesmi, je dosegel velik uspeh in to je spremenilo marsikaj v življenju mladega pesnika. Čutil je, da mora razdreti ozke vezi in se popolnoma posvetiti svojemu pesniškemu poklicu. Toda njegovo razmerje do Karoline je ostalo nespremenjeno. Vsa njena opozorila na starost

no razliko je znal ovreči s prepričevalnim zatrjevanjem svoje ljubezni in zvestobe. Pisal ji je celo, naj se ne vznemirja, ker pride v jeseni itak ponj!

Jesen je prišla, toda pesnika ni bilo od nikoder. Kljub temu pa je ponovno odklonil Karolinino prošnjo, naj jo pozabi. Toda razmerje med njima se je bližalo koncu. Njegova pisma so bila vedno bolj redka, dokler niso popolnoma izostala. Karolina je spoznala, da je izgubljena zanj. Naprosila je nekega skupnega prijatelja, naj izroči Freiligrathu njene poslovilne pozdrave.

Karolina ni dobila odgovora, Freiligrath se je brezdvomno čutil napram njej krivega, dasiravno takrat še ni imel druge ljubezni. Kmalu pa se je zaljubil z vso silo svojega mladostnega srca v mlado dekle, ki ga je tako očaralo, da je popolnoma pozabil na vse, kar je mučilo njegovo dušo.

Dolgo ni vedela uboga Karolina ničesar o svojem daljnem prijatelju, dokler ni prišlo v njeno samoto pismo, v katerem prosil njo in njeno mater odpuščanja: »Tu ležim pred Vama, tu Vaju z vso dušo pro-

sim, da mi odpustita, kar sem Vama storil slabega. Ne zaničujta mojega kesanja. Bog mi je priča, da je to kesanje pravo in resnično. Moje solze sicer ne morejo zmanjšati Karolininega gorja, vendar dokazujejo moje kesanje... Ne morem razumeti, kako sem mogel uničiti tako čisto in plemenito srce. O Bog, ko bi mi Karolina vsaj odpustila!

In Karolina mu je odpustila. In ko jo po dolgih letih zopet stopil na domača tla, je bila prva, ki ga je sprejela prijateljski. Poslal je naprej svojo ženo in otroke, in Karolina se je znala premagati, ko je zagledala ono, ki je zavzela njeno mesto. Karolina je umrla neporočena l. 1878. Edina luč njenega življenja je bil spomin na kratek ljubavni sen, ki ga ni mogla sanjati do konca...

(Nadaljevanje v prihodnjem »Ponedeljku«)

Srbske anekdote

Tolstoj in Črnogorec

Nekoč plane med nas v Kijevu (pripoveduje Svetolik Ranković) neki strela z jasnega neki Črnogorec. Pravi nam je, da peš potuje po Rusiji in da je bil tudi v Jasni Poljani pri Tolstem.

To nas je zainteresiralo.

»Pripoveduj nam kaj o Tolstem. Kako si prošel pri njem?«

»Nič.« odvrne Črnogorec in povesti pogled.

»Kako mar te ni lepo sprejel?«

»Sprejel me je in mi dal obed, a ko sem ga prosil pomoči, da ne bom pešice pital...«

»Ti nič ni dal, to vemo.«

»Tako je. Denarja ti ne dam, mi je velel, a če potrebuješ obutve, ti lo sešijem. A meni ni bilo treba njegova obutala, marveč novca. In tako sem ga pustil.«

»Škoda, ker si naredil tako neumnost. Mar ne veš, duša nesrečna, da Angleži tu plačujejo po tisoč rubljev za čevlje, ki jih je Tolstoj napravil?«

»Kaj pravite?!« se zgrozi Črnogorec.

»Jojmene, za Boga milega! Če celo v Petrograd bi bil mogel iti in tamkaj lepo živeti!«

Vraža

Pop in slovstvenik Kosta Marinković je imel sina, ki mu ni bilo do šole in je postal čevljar. A tudi v tej stroki ni bil brez daru. In v Novem Sadu so se dolgo raznašali njegovi domisleki. Rad je imel veselo družbo in se je pogosto zasedel v njej. Neko jutro je oče odklenil vrata, da bi šel k zorniču

cam, in naletel na svojega pomočnjaka.

»Nesrečni sin,« reče oče, »se mar sedaj prihaja domov?«

»I, kako pa naj bom srečen, ko sem pred zoro srečal popa,« se odreže sin ter se izmuzne v hišo.

Tolažba roditelja

Ponoči zbolil Vukovemu prijatelju sin, katerem je bilo znano, da se ne odlikuje bogve s kakšno pametjo. Prijatelj odide k Vuku, da ga prebudi ter prosimo pomoči. Ko se Vuk pojavi pri oknu in vpraša: »Kaj je? Kakšna nesreča se je zgodila?« mu prijatelj veli, naj gre takoj z njim na dom, češ, da mu je sin nevarno bolan. »A kaj mu je?« — »Hudo vročina ima in venomer blede. Bojim se, da je vnetje možganov.« — »Tega se ne boj, saj veš, da tvoj sin nima možganov.«

Tablo in kreda

Neki dan, ko se je bolezen že močno razmahnila, svetuje lečnik vladiki Arseniju v Budimu, naj pazi na svoje grlo in čim manj govori.

»Tablo in kreda!« zapove šepetaje škof svojemu postržniku. In pravijo, da posihodob ni več izrekel niti besedice.

„Ponedeljkov“ listek

Čudna zgodba

Ivan Dobravec

XIV.

Ko sem bil že daleč sredi mesta, sem pričel razmišljati, kaj naj bi prav za prav pomenilo, da so me tako nenadoma poklicali domov. In kdo jim je povedal, da sem v kavarni? In zakaj sta me pozvala baš na moj dom? Saj bi bilo bolje in bliže, ako bi prišel k njim, zlasti ako je zadeva nujna! In nujna je brezdvomno, sicer ne bi rekla gospa, da moram priti takoj...

Gotovo gre za Lijo, sem zaključil svoje razmišljanje in hitel dalje. Hitel! Da hitel, čeprav sem bil silno utrujen. Moja telesna izmučenost je že davno preseгла duševno utrujenost. Bil sem podoben človeku, ki se premika le še zato, ker je v njem še nekaj moči, ki si mora izčrpati...

Poleg vsega pa se je skrb za Lijo, za njeno usodo umaknila neki brezbržižnosti, ki je sličila bolj otopenosti nego resignaciji. Ravno tako nisem mogel več misliti na Julija in še manj na njegov zločin.

Šel sem naravnost proti domu. Pripravljen na vse. Tudi na skrajne posledice.

Ko sem krenil v ulico svojega stanovanja, sem instinktivno posegel v žep, da pripravim ključ. Istočasno sem se oziral po ulici vse do stanovanja, ne bi li opazil kje zdravnika in njegove žene. Nisem ju videl. Najbrže me čakata na terasi, sem mislil in pretipaval žep. Ključev nikjer! Kako to? ... Izgubil jih menda nisem. Slišal bi, ako bi bili izpadli! Rabil jih tudi nisem. Torej?

Navzlic vznemirjenosti sem šel naprej in gledal neprestano na okna mojega stanovanja, ker se mi je zdelo, kakor da bi bil videl na enem premikačo se

glavo. Prav za prav se mi niti zdelo ni, ampak sem bil uverjen, da se ne motim, čeprav nisem mogel razumeti, kako je to mogoče. Cestna svetilka nasproti hiši je dovolj močna, da bi se bil mogel motiti. Sicer pa — ali ni okno odprto? ...

Razširil sem korake in že sem bil pred hišo. Tudi na terasi nobenega. In okno napol odprto! Sedaj mi je bilo nareknoto jasno. Gospod in gospa sta me iskala — seveda, saj sta bila ob nedeljah že ponovno pri meni na obisku — in našla stanovanje odprto. Ker me ni bilo, sta bila tako prijazna in sta me poklicala...

Kljub tej sigurnosti sem vstopil v stanovanje precej vznemirjen. Vrata so bila nezaklenjena in samo priprta. Sicer pa je bilo vse temno.

Prižgal sem luč v predsobi. Vse kakor običajno. Čudno! Zakaj nista prižgala luči vsaj v sobi?

Odprl sem naglo vrata v prvo sobo. Stoječ na pragu sem jo razsvetlil...

Za pisalno mizo je sedela v živordeči domači halji — Lija.

Se ozrla se ni. In jaz sem stal pri vratih nepremično in brez besede...

— Kje vendar hodite?

Prižgala je svetilko na mizi in me pogledala.

— Kaj je z vami?

— Lija, Lija!

— Saj niste jezni?

— Lija?

— Povejte po resnici!

— Zakaj bi bil jezen?

— Zakaj? Zakaj? ...

— Razumem. Še malo ne.

Vstala je in mi podala roko.

— O, Lija! Nisem mislil...

— Česa niste mislili?

— Da vas najdem... tu... pri meni... po vsem tem, kar se je zgodilo...

Nasmejala se je in rekla:

— Vidite, tako se godi pozabljenemu človeku!

In povedala mi je, da sem pozabil ključ pri njej, to je, da so mi izpadli na divanu in da jih je opazila šele po dolgem času.

— In vi ste prišli sem?

— Kakor vidite!

— In kje so... (imenoval sem zdravnika in njegovo ženo).

— Kako naj vem to jaz?

Ko sem ji povedal, da me je zdravnikova žena nujno poklicala domov, se je glasno nasmejala:

— Ali res?

Jedva je izrekla svoje začudenje, sem se spomnil, da je bil oni tuji in vendar tako znani glas na telefonu — njen.

In smejala sva se oba.

— Ves dan vas kličem zaman... Kje ste vendar bili?

— Kje? ...

— Vse vam bom povedala, če boste iskreni.

— No, potem pa kar začnite!

Moral sem sesti, tako sem bil truden.

— Videti je, kakor da bi se vrnili iz-pod...

— Skoraj imate prav.

— Torej začnite!

In povedal sem ji vse po pravici in resnici.

Ko sem končal, se je stisnila k meni in rekla:

— Vedela sem, da me imate radi!

Da, vedela je in vendar se je motila...

Čitajte „Ponedeljek“!

KNJIGE, BROŠURE, CASOPISE, VSAKOVRSNE TISKOVINE ZA DRUŠTVA, POSETNICE, OSMRTNICE I.T.D. I.T.D. IZDELUJE LIČNO, HITRO IN POCENI

NARODNA TISKARNA
LJUBLJANA KNAFLOVA ULICA STEV 5

Posezijske cene sivih in drap čevljev

Din 189

VOKA

Krekov trg

Specijalni artistski atelje za črko-slikarstvo

PRISTOU & BRICELJ

LJUBLJANA Resljeva cesta št. 4

L. Mikus

MESTNI TRG STEV. 15

Trgovnica dežnikov, zaloga sprehajalnih palic

KLIŠEJE

VSEH VRST, ČRTNE IN AVTOTIPIJE, IZDELUJE PO PREDLOŽENIH RISBAH, PEROPISIH IN SLIKAH ZA NAVADEN TISK ALI ZA FINEJŠO IZVEDBO V ENI ALI VEČ BARVAH TOČNO PO NAROČILU IN V NAJKRAJŠEM ČASU PO NIZKIH CENAH

JUGOGRAFIKA, LJUBLJANA
TISKOVNA IN ZALOŽNA DRUŽBA Z O. Z. SV. PETRA NAS. 28

Naznanilo otvoritve trgovine.

Cenjenemu občinstvu vljudno naznanjam, da sem otvoril v novi palači Pokojninskega zavoda, Miklošičeva cesta 32. moderno opremljeno

trgovino

z delikatesnim, specerijskim in kolonijalnim blagom

Skrbel bom, da bo v zalogi vedno sveže in dobro blago po konkurenčnih cenah in solidna postrežba.

Na željo dostavljam tudi na dom, potujočemu občinstvu pa tudi na kolodvor.

Za obilen obisk se najvljudneje priporočam

F. R. Kovačič.

Vreče

novi in rabljene vrste juto za embalažo ima vedno v zalogi

Mirko Mlakar

Ljubljana, Staničkova 1

Klavirje in harmonije na obroke

in posoda, svetovno najboljše Steinway, Höpfer, Bösendorfer, Förster, Stingl original etc. dobite le v veliki zalogi in izbiri strokovnjaka in bivšega učitelja Glasbene Matice

ALFONZ BREZNIK

Ljubljana, Mestni trg št. 3 (pri magistrali) 162

IMAJO ZAJAMCEN

USPEH, KER JE

„PONEDELJEK“ EDINI

JUTRANJIK, KI IZHAJA TA

DAN IN GA ČITAJO VSI

ZADRUŽNA HRANILNICA

reg. pos. in gosp. zadruga z o. z. v LJUBLJANI, Sv. Petra cesta 19

Podeljuje vsakovrtno kredite, eskomtra menice, inkasira fakture ter izvršuje razen deviznih in valutnih vse v bančni stroko spada obse

Sprejema hranilne vloge na knjižice ali v tekočem računu ter jih obrestuje po dogovoru najugodnejše.

Kot pooblaščen prodajalec srečk Državne razredne loterije vodi poseben oddelek za njih prodajo, poleg tega prodaja tudi srečke Ratne štete na obroke pod zelo ugodnimi pogoji